



HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU'NUN YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNDEN SONRAKİ DÖNEMDE İÇ TAHKİMİLE İLGİLİ DAVA VE İŞLERDE GÖREVLİ MAHKEMENİN DEĞİŞİMİ

*The Change in Competence Ratione Materiae in Lawsuits and
Proceedings Concerning Domestic Arbitration Following the Entry
Into Force of the Code of Civil Procedure*

Mehmet Emin ALPASLAN*

ÖZ

Tahkim, kural olarak Devlet yargısının dışında ilerleyen bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olsa da, zaman zaman tahkime ilişkin meselelerde de devlet mahkemelerine müracaat etmek icap edebilir. Tahkim sürecinde mahkemelerin yardım ve denetimine ihtiyaç duyulan hâllerde, hangi mahkemeye müracaat edileceği oldukça önemli bir meseledir. Özellikle Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonraki devrede yapılan kanun değişiklikleri ile tahkimle ilgili işlerde görevli mahkeme sık şekilde değişmiştir. Bazı değişikliklerin anlamı ve kapsamında da tereddütler ortaya çıkmıştır. 7101 sayılı Kanun ile bu tereddütler mevzuatta önemli ölçüde giderilmişse de, uygulamada hâlâ yargı kararlarına yansıyan tereddütler bulunmaktadır. Bu çalışmada tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli

Makale Geliş Tarihi / Date Received: 08.01.2026

Makale Kabul Tarihi / Date Accepted: 30.03.2026

* Dr. Öğr. Üyesi, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Anabilim Dalı, E-posta: mehmetemin.alpaslan@yeditepe.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0821-9192>, ROR ID: <https://ror.org/025mx2575>.

mahkemenin gelişimi hususunda geçirilen aşamalar üzerinde durulacak ve görevli mahkemenin tespitine ilişkin güncel bazı sorunlar ele alınacaktır. Kanundaki tercihe uygun olarak görevli mahkeme, iptal davaları ve tahkimle ilgili diğer işler bakımından ayrı ayrı incelenecektir. Çalışmada temel olarak ulusal (iç) tahkimdeki düzenlemeler esas alınacaktır. Bu inceleme yapılırken, 2011 yılından bu yana geçirilen süreçte; mevzuatta, doktrinde ve içtihatlarında izlenen yaklaşımların ortaya konulmasına gayret edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Tahkim, iç tahkim, görev, zaman bakımından uygulanma, iptal davası.

ABSTRACT

Although arbitration is, in principle, a dispute resolution mechanism operating outside state adjudication, recourse to state courts may nevertheless become necessary in certain arbitration-related matters. In circumstances where the assistance and supervision of the courts are required, the determination of the *ratione materiae* competent court is of considerable importance. Following the entry into force of the Code of Civil Procedure, frequent legislative amendments have repeatedly altered the court vested with competence over arbitration-related matters. Certain amendments have also given rise to doubts regarding their meaning and scope. Although a significant portion of these uncertainties was addressed by Law No. 7101, doubts continue to be reflected in judicial decisions in practice. This study examines the stages in the evolution of the competent court in arbitration-related actions and proceedings and addresses certain contemporary problems concerning the determination of competent courts. In line with the structure and preferences reflected in the legislation, the competent courts will be examined separately in relation to annulment actions and other arbitration-related proceedings. The study will primarily focus on the provisions applicable to national arbitration. In this context, the study seeks to identify and analyse the approaches adopted in legislation, legal doctrine, and judicial practice since 2011.

Keywords: Arbitration, domestic arbitration, competence *ratione materiae*, application *ratione temporis*, annulment action.

GİRİŞ

Uyuşmazlığa ilişkin olarak geçerli ve uygulanabilir bir tahkim sözleşmesinin bulunması durumunda, uyuşmazlığın tahkim yolu ile çözümlenmesi gerekir¹. Davacı, buna rağmen davasını mahkemede ikame ederse, davalı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) m. 413 hükmü çerçevesinde tahkim ilk itirazında bulunabilir².

Tahkim her ne kadar prensip olarak Devlet yargısının dışında ilerleyen bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olsa da, zaman zaman tahkime ilişkin meselelerde de mahkemelere müracaat etmek gerekebilir³. Ancak burada, mahkemelerin sürece katılımı bir “müdahale” değil “yardım” veya “denetim” şeklindedir; o nedenle de Devlet mahkemelerinin tahkime müdahale etmesinden değil yardımı veya denetiminden söz edilir⁴. Tahkimde Devlet mahkemelerinin yardımı, ancak kanunun izin verdiği konularda ve o ölçüde gündeme gelebilir (HMK m. 411).

İşte, tahkim prosedüründe mahkemelerin yardım ve denetimine ihtiyaç duyulan hâllerde hangi mahkemeye müracaat edileceği önemli bir meseledir. Her ne kadar bu mesele, 7101 s. Kanun ile mevzuat düzeyinde netlik kazanmış olsa da, tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkemeye ilişkin olarak geçirilen aşamalar, konunun önemi ve meseleye ilişkin sorunların gelişiminin anlaşılması bakımından hâlâ oldukça ilgi çekicidir. Özellikle bu konuda güncel yargı kararlarına yansıyan tereddütler ve kanunun açık hükmüne

¹ Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, *Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı* (On İki Levha Yayıncılık, 2025), §2591 vd.; Hakan Pekcanitez ve Ali Yeşilırmak, *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık, 2025), §22.7 vd.; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası, *Medenî Usul Hukuku* (Yetkin Yayınları, 2025), 862; Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *Medenî Usûl Hukuku* (Yetkin Yayınları, 2025), 776 vd.

² Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Usûl Ders Kitabı*, §1129, §2600; Hakan Pekcanitez ve Cemil Simil, *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık, 2025), §10.126; Hakan Pekcanitez ve Çiğdem Yazıcı, *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık, 2025), §11.58; Pekcanitez ve Yeşilırmak, *Pekcanitez Usûl*, §22.215; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medenî Usul*, 867; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medenî Usûl*, 781; Ziya Akıncı, *Milletlerarası Tahkim* (Vedat Kitapçılık, 2013), 91.

³ Pekcanitez ve Yeşilırmak, *Pekcanitez Usûl*, §22.102 vd. Milletlerarası tahkim açısından bkz. Akıncı, *Tahkim*, 92.

⁴ Pekcanitez ve Yeşilırmak, *Pekcanitez Usûl*, §22.102 vd.; Akıncı, *Tahkim*, 92. Ayrıca bkz. Nevzat Boztaş, *Tahkim Yargılamasından Mahkemenin Yardımı ve Denetimi* (Aristo Yayınevi, 2021), 1 vd.

rağmen görev kurallarına aykırı şekilde mahkemelere müracaat edilmeye devam edilmesi, meselenin pratik kıymetinin de varlığını koruduğunu göstermektedir⁵.

Çalışmamızda iç tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkemelerin zaman içerisindeki değişimi, HMK'daki tercihe uygun olarak iptal davalarında ve diğer işlerde görevli mahkeme olmak üzere temelde iki başlık altında ele alınacaktır. Çalışmamızda esas alınacak tahkim türü ulusal (iç) tahkimdir. Ancak gerekli yerlerde, milletlerarası tahkimden de istifade edilecektir.

I. TAHKİM SÜRECİNDE MAHKEMELERE MÜRACAAT EDİLEBİLECEK HÂLLERİN SAPTANMASI

“*Mahkemenin yardımı*” başlıklı HMK m. 411 hükmü uyarınca tahkim yargılamasına mahkemelerin yardımı, HMK'nın tahkim kısmında açıkça izin verilmiş olan hâllerde mümkündür. Aynı esas Milletlerarası Tahkim Kanunu (MTK) m. 3/II hükmünde de kabul edilmiştir. O hâlde gerek iç tahkimde gerekse milletlerarası tahkimde, mahkemelerin yardım ve denetimi kanun ile sınırlı ise de⁶, mahkeme yardımına hangi hâllerde ihtiyaç duyulabileceğinin saptanması önemlidir. Esasen bu saptama görevli mahkemenin tespiti ve zaman içerisinde bu hususta yaşanan değişiklikler bakımından da önemli bazı özellikler ortaya çıkaracaktır.

Çalışmanın konusu genel olarak tahkimde mahkemelerin yardım ve denetimi olmadığından ve esasen bu konu başlı başına özel ve detaylı bir inceleme gerektirdiğinden, mahkemenin yardım veya denetiminin söz konusu olabileceği hâlleri yalnızca zikretmekle yetineceğiz⁷. Zira, görevli mahkemeye ilişkin zaman içerisinde ortaya çıkan değişikliklerin saptanabilmesi bakımından bu konuya ilişkin olarak ihtiyaç duyulan temel husus budur.

HMK m. 414/2 hükmü uyarınca mahkeme; hakemlerce verilen tedbir kararlarının icra edilebilirliğine karar verebilir; yine bazı hâllerde mahkemelerden ihtiyatî tedbir ve delil tespiti talep edilebilir (HMK m.

⁵ Bkz. aça. II, F ve III, F.

⁶ Mahkemelerin yardımında sınırlılık ilkesine ilişkin olarak bkz. Pekcanitez ve Yeşilirmak, Pekcanitez Usûl, §22.102 vd.

⁷ Bu konuda bkz. Pekcanitez ve Yeşilirmak, Pekcanitez Usûl, §22.102 vd.

414/3)⁸. HMK m. 416 hükmü uyarınca, hakemlerin seçim sürecine ilişkin bazı hâllerde; hakemlerin reddine ilişkin bazı hâllerde (HMK m. 418); hakemin yetkisinin sona erdirilmesi hususunda (HMK m. 420/2) mahkemenin yardımı gerekebilir⁹. HMK m. 427/2 hükmü uyarınca tahkim süresi, koşulları bulunması hâlinde mahkemece uzatılabilir¹⁰. Bazı hâllerde delillerin toplanmasında mahkemeden yardım istenebilir (HMK m. 432/1). HMK m. 436/3 hükmü uyarınca; hakem kararının aslı ve dosya mahkemece saklanır. HMK m. 439/1 hükmü çerçevesinde hakem kararına karşı iptal davası mahkemede açılır¹¹. Yine yargılamanın iadesi davası da mahkemede görülür (HMK m. 443/2)¹².

II. İPTAL DAVALARINDA GÖREVLİ MAHKEMENİN ZAMAN İÇERİSİNDE DEĞİŞİMİ

A. Genel Olarak

Tahkimde mahkemelerin yardım ve denetimine ihtiyaç duyulan en temel prosedür iptal davasıdır¹³. HMK'nın yürürlüğe girmesinden sonraki dönemde iptal davalarında görevli mahkeme hususunda önemli değişiklikler olmuştur. HMK'nın yürürlüğünden sonraki dönemde iç tahkimde iptal davalarında görevli mahkemenin tespiti için, bu sürecin beş periyoda ayrılarak incelenmesi uygun olacaktır¹⁴.

⁸ Pekcanitez ve Yeşilirmak, Pekcanitez Usûl, §22.441 vd.; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, Medenî Usul, 873; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, Medenî Usûl, 795-796. Delil tespiti bakımından ayrıca bkz. Mehmet Emin Alpaslan, "Hukuk Muhakemeleri Kanunu Uyarınca Tahkimde Delil Tespiti," Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, no. 2 (2022): 1931 vd.

⁹ Pekcanitez ve Yeşilirmak, Pekcanitez Usûl, §22.305 vd.; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, Medenî Usul, 870 vd.; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, Medenî Usûl, 784 vd.

¹⁰ Pekcanitez ve Yeşilirmak, Pekcanitez Usûl, §22.392 vd.; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, Medenî Usul, 874; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, Medenî Usûl, 791.

¹¹ Pekcanitez ve Yeşilirmak, Pekcanitez Usûl, §22.524 vd.; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, Medenî Usul, 876; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, Medenî Usûl, 808.

¹² Pekcanitez ve Yeşilirmak, Pekcanitez Usûl, §22.736 vd.; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, Medenî Usul, 878; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, Medenî Usûl, 810.

¹³ İptal davası hakkında bkz. Pekcanitez ve Yeşilirmak, Pekcanitez Usûl, §22.523 vd.; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, Medenî Usul, 876 vd.; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, Medenî Usûl, 803 vd.

¹⁴ Dört döneme göre yapılmış bir ayırım için bkz. ve karşı. Alpaslan, "Tahkim," 1931 vd. Daha genel bir çerçevede yapılmış alternatif ayırımlar için bkz. ve karşı. Serpil Işık,

Yapılacak zamansal ayırımdaki kritik noktalar; asliye ticaret mahkemeleri ile asliye hukuk mahkemeleri arasındaki ilişkinin iş bölümü ilişkisi olmaktan çıkarılarak görev ilişkisi hâline dönüştürülmesi, asliye ticaret mahkemelerinin bazı işlere heyet hâlinde bakmasının kabul edilmesi, bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başlaması ve nihayet 7101 s. Kanun ile tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkemenin açık şekilde yeniden düzenlenmesidir¹⁵. Bu çerçevede, mesele; 1 Ekim 2011-30 Haziran 2012, 1 Temmuz 2012-27 Haziran 2014, 28 Haziran 2014-19 Temmuz 2016, 20 Temmuz 2016-14 Mart 2018 ve nihayet 15 Mart 2018 sonrası dönem olmak üzere beş periyoda ayrılarak ele alınacaktır.

B. 1 Ekim 2011 - 30 Haziran 2012 Tarihleri Arasındaki Dönem

HMK m. 410/1 hükmünün ilk hâli, tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkemenin bölge adliye mahkemesi olduğunu düzenlemiştir. HMK m. 439 hükmü uyarınca ise, iptal davası¹⁶, tahkim yerindeki mahkemede açılır. O hâlde HMK'nın ilk hâlinde, gerek iptal davasında gerekse tahkimle ilgili diğer konularda görevli mahkeme bakımından bir ayırım yapılmamış olup, bu mahkeme bölge adliye mahkemesidir.

Mezkûr dönemde her ne kadar HMK m. 410 ve HMK m. 439 hükümlerinin açık lafızları gereği, hakem kararlarına karşı açılacak iptal davalarında görevli mahkeme bölge adliye mahkemesi olarak düzenlenmişse de; bu tarih itibarıyla bölge adliye mahkemeleri faaliyete başlamadığından, genel görevli mahkeme olan asliye hukuk mahkemesinin iptal davası bakımından görevli mahkeme olarak kabul edilmesi gerekir¹⁷. 30 Haziran

MTK ve HMK Kapsamında Hakem Kararlarına Karşı İptal Davası, (On İki Levha Yayıncılık, 2022), 367 vd.; Seyhan Selçuk, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Hakem Kararlarının İptali, (Yetkin Yayınları, 2018), 269 vd.

¹⁵ Alpaslan, "Tahkim," 1931 vd.

¹⁶ İptal davası, hakemlerin verdiği nihai kararlara karşı açılabilir olup, hakem heyeti tarafından verilen ihtiyatî tedbir kararının iptali istemi bu davaya konu edilemez. Bu konuda bkz. Yargıtay 6. Hukuk Dairesi, E. 2024/273, K. 2024/387, 30 Ocak 2024, (Lexpera).

¹⁷ Pekcanitez ve Yeşilirmak, Pekcanitez Usûl, §22.96; Sema Taşpınar Ayvaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) Zaman Bakımından Uygulanması (Yetkin Yayınları, 2013), 209 vd.; Alpaslan, "Tahkim," 1932. Ayrıca bkz. Ejder Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi (Yetkin Yayınları, 2012), 1673. Öte yandan, aynı eserin sonraki basısında tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkeme bakımından

2012 tarihine kadar (bu tarih dâhil) yürürlükte kalan şekliyle TTK m. 5/3 hükmü uyarınca asliye hukuk mahkemesi ile asliye ticaret mahkemesi arasındaki ilişki, görev ilişkisi değil iş bölümü ilişkisi olup buna aykırılık ilk itiraz şeklinde ileri sürülebilirdi¹⁸. Bu hüküm çerçevesinde; asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi arasındaki ilişkinin iş bölümü ilişkisi olduğu 1 Ekim 2011 ilâ 1 Temmuz 2012 tarihlerinde görevli mahkemenin iş bölümü kuralları çerçevesinde (uyuşmazlığın konusuna göre) asliye hukuk mahkemesi veya asliye ticaret mahkemesi olarak kabulü gerekir¹⁹. Buna göre mezkûr dönemde ticarî nitelikteki tahkim süreçlerinde mahkemeye müracaat edilmesi gerektiğinde asliye ticaret mahkemesine başvurulması gerekir²⁰.

bir kanun boşluğu olduğu ve bu boşluğun asliye ticaret mahkemesinin görevli kabul edilmesi suretiyle doldurulması gerektiği savunulmuştur. Bu görüş için bkz. Ejder Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi (Yetkin Yayınları, 2013), 1717.

¹⁸ İş bölümü ilk itirazı hakkında bkz. Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özkes, Medenî Usûl Hukuku (Yetkin Yayınları, 2012), 159 vd. Ayrıca bkz. Baki Kuru, Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz, Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı (Yetkin Yayınları, 2014), 173; Bilge Umar, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi (Yetkin Yayınları 2014), 364; Yılmaz, Şerh 2012, 775 vd.

¹⁹ Alpaslan, “Tahkim,” 1931 vd. İbrahim Ercan, “Yeni Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Asliye Ticaret Mahkemesi ile Asliye Hukuk Mahkemesi Arasındaki İşbölümü İtirazının Değerlendirilmesi,” Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 18, no. 2 (2012): 111 vd. HMK Geçici m. 3/3 hükmü gereği bu dönemde hakem kararlarına karşı iptal davası açılmayacağı ve Yargıtay’da temyiz yoluna başvurulabileceği yönünde bkz. Abdurrahim Karslı, Medeni Muhakeme Hukuku (Alternatif Yayıncılık, 2014), 846. Doktrindeki bir başka görüşe göre ise bu dönemde görevli mahkemeler sulh hukuk ve asliye hukuk mahkemeleridir. Bu görüş için bkz. Müjgan Tunç Yücel, HMK Uyarınca Tahkimde İhtiyati Tedbir ve Delil Tepiti (Seçkin Yayıncılık, 2013), 95; Ceyda Süral, “Hakem Kararlarının İcrası ve İptal Davası,” Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi XVI, no. Özel Sayı: Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan (2014): 1390. Karş. Süral, “İptal Davası,” 1391.

²⁰ Milletlerarası Tahkim Kanunu çerçevesinde meseleye bakıldığında ise; MTK 5 Temmuz 2001 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanmış olup yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu çerçevede esasen 5 Temmuz 2001 tarihinden 30 Haziran 2012 tarihine kadar milletlerarası tahkim bakımından geçerli olan mevzuat aynıdır. MTK m. 15/A hükmünün ilk hâli uyarınca iptal davası yetkili asliye hukuk mahkemesinde açılır, öncelikle ve ivedilikle görülür. Bu dönemde asliye hukuk mahkemesi ise asliye ticaret mahkemesi arasındaki ilişki iş bölümü ilişkisi olduğundan, görevli mahkemenin iş bölümü kuralları çerçevesinde (uyuşmazlığın konusuna göre) asliye hukuk mahkemesi veya asliye ticaret mahkemesi olarak kabulü gerekir. Örneğin; “*Davalı vekilinin işbölümü ilk itirazının incelenmesine gelince; Milletlerarası Tahkim Kanunu’nun 15/A-1. maddesi uyarınca iptal davası, yetkili asliye hukuk*

C. 1 Temmuz 2012-27 Haziran 2014 Tarihleri Arasındaki Dönem

TTK'nın ilk hâlinde m. 5/3 hükmü uyarınca asliye hukuk mahkemesi ile asliye ticaret mahkemesi arasında iş bölümü ilişkisi olsa da, 30 Haziran 2012 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan ve 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6335 s. Kanun m. 2 hükmü ile TTK m. 5/3 hükmü değiştirilmiş; asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi arasındaki ilişkinin görev ilişkisi olduğu düzenlenmiştir.

1 Temmuz 2012 tarihinden itibaren asliye hukuk mahkemesi ile asliye ticaret mahkemesi arasındaki ilişki iş bölümü ilişkisi olmaktan çıktığından²¹ ve görev ilişkisi hâline geldiğinden²², bu dönemde görevli mahkemenin asliye

mahkemesinde açılır. TTK'nun 5/2. maddesi uyarınca bir yerde ticaret mahkemesi varsa asliye hukuk mahkemesinin görevi içinde bulunan işlere asliye ticaret mahkemesinde bakılır. Bu iki mahkeme arasında işbölümü ilişkisi mevcut olup, asliye hukuk mahkemesi yanında ayrı bir ticaret mahkemesi olan yerlerde görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesidir (Prof.Dr. Turgut Kalpsüz, Türkiye'de Milletlerarası Tahkim, Genişletilmiş İkinci Bası, s:148). Dolayısıyla somut uyuşmazlık yönünden de görevli mahkeme, İstanbul Asliye Ticaret Mahkemesi'dir. Bu durum karşısında mahkemece, dosyanın yetkili ve görevli İstanbul Asliye Ticaret Mahkemesi'ne gönderilmesine karar verilmesi gerekirken, işin esasının incelenmesine girilerek, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamış, kararın bu nedenlerle davalı yararına bozulması gerekmiştir”, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2012/2110, K. 2012/3915, 15 Mart 2012, (Lexpera). “4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu uyarınca verilen hakem kararının yerinde olmadığı ileri sürülerek Ticaret Mahkemesi'ne açılan iptâl davası davaya Asliye Hukuk Mahkemesi'nde bakılacağından bahisle görev yönünden reddedilmiş, verilen karar davacı vekilince temyiz edilmiştir. 4686 Sayılı Kanunun 15. maddesinde iptâl davasının yetkili Asliye Hukuk Mahkemesi'ne açılacağı ve öncelikle ve ivedilikle görüleceği belirtilmiştir. Aynı Kanunun 3. maddesinde de yine Asliye Hukuk Mahkemesi'nin görevli olduğu düzenlenmiştir. Ancak Asliye Ticaret Mahkemeleri bulundukları yerlerdeki Asliye Hukuk Mahkemesi'nin daireleri durumunda olup özel değil genel mahkemeler arasında yer alırlar (HGK. 05.05.2004 gün 2004/9-261 E. 2004/254 sayılı kararı). İş bölümü açısından Asliye Ticaret Mahkemesi bulunan yerlerde görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemesi olduğundan, kaldı ki davalı tarafından TTK'nın 5. maddesi uyarınca iş alanına dair bir itiraz ileri sürülmediğinden mahkemenin görevli olduğu kabul edilerek işin esası hakkında karar verilmesi gerekirken dava dilekçesinin görevsizlik nedeniyle reddedilmiş olması doğru bulunmadığından karar bozulmalıdır.”, Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, E. 2010/4040, K. 2010/4663, 21 Eylül 2010, (Lexpera). MTK bakımından meseleye ilişkin genel bir bakış için bkz. Işık, İptal Davası, 369 vd.

²¹ Mine Akkan, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku (On İki Levha Yayıncılık, 2025), §3.110 vd.

²² Kuru, Arslan ve Yılmaz, Medenî Usul, 173; Umar, Şerh, 364.

hukuk mahkemesi olarak kabulü gerekecektir²³. Zira bu düzenlemeden sonra, özel mahkeme niteliğindeki asliye ticaret mahkemesinin tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli kabul edilebilmesinin dayanağı kalmamıştır²⁴. Bununla birlikte mezkûr dönemde doktrinde görevli mahkemenin iş bölümü gereği asliye ticaret mahkemesi olduğu ifade edilmiştir²⁵. Yine bu dönem açısından doktrinde, tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkeme bakımından bir kanun boşluğu olduğu ve bu boşluğun asliye ticaret

²³ “Davacı vekili; İstanbul Ticaret Odasının 2010/6 numaralı dosya kapsamında verilen 13.08.2013 tarihli Hakem Heyeti Kararı’nın ... iptaline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

... her iki tarafın da tacir olduğu, yanlar arasındaki uyumsuzluğun ticari ilişkiden kaynaklanması nedeniyle 6102 Sy. TTK’nun 4/1-1 cümlesine göre uyumsuzluğun ticari nitelikte bulunması karşısında davaya bakmakla görevli mahkemenin Asliye Ticaret Mahkemesi olduğu gerekçesiyle 6102 Sy. TTK 4, 5 ve HMK’nun 114/1-c, 115/1 maddeleri uyarınca davanın usulden reddine karar verilmiş, hüküm davacı vekilince temyiz edilmiştir.

... Bu durum karşısında mahkemece anılan yasa hükümleri kapsamında uyumsuzluğun çözümünde Asliye Hukuk Mahkemesinin özel görevli mahkeme olarak belirlendiği hususu gözetilerek işin esasına girilip varılacak uygun sonuç dairesinde bir karar verilmesi gerekirken, yanlıgılı değerlendirmeye yazılı şekilde hüküm tesisinde isabet görülmemiştir.”, Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, E. 2014/111, K. 2014/2806, 12 Şubat 2014, (Lexpera). Vurgulamak gerekir ki Yargıtay bu kararında zaman bakımından uygulanma meselesini yeterli ölçüde değerlendirmemiştir. Zira hakem kararına karşı iptal davası açıldığı tarihte ve hatta iptal kararı verildiği tarihte iş bölümüne ilişkin kural yürürlükte olduğuna göre; iş bölümü ilk itirazının usûlüne uygun ileri sürülüp sürülmemesine göre bir değerlendirme yapılması uygun olurdu. Yine belirtmek gerekir ki Yargıtay asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğu yönündeki yaklaşımını diğer kararlarında da takip etmiştir. Örneğin; “Dava, 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu’nun 15. maddesine dayalı hakem kararının iptali davasıdır. Anılan yasa hükmünde iptal davasının yetkili Asliye Hukuk Mahkemesinde açılacağı hükmüne bağlanmıştır. Görev kamu düzenine ilişkin olup mahkemece re’sen gözetilmelidir. Somut olayda görevli mahkemenin Asliye hukuk Mahkemesi olduğu gözden kaçırılıp işin esasına girilerek yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozulması gerekmiştir.”, Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, E. 2015/3212, K. 2015/17128, 17 Aralık 2015, (Lexpera). Ayrıca bkz. Süral, “İptal Davası,” 1390.

²⁴ MTK çerçevesinden (milletlerarası tahkim bakımından) meseleye bakıldığında da; 1 Temmuz 2012 tarihinden itibaren asliye hukuk mahkemesi ile asliye ticaret mahkemesi arasındaki ilişki işbölümü ilişkisi olmaktan çıktığından, bu dönemde görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olarak kabulü gerekecektir. Zira MTK’da açıkça görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olduğu ifade edilmişti. Ayrıca bkz. Süral, “İptal Davası,” 1390.

²⁵ Akıncı, Tahkim, 94-95, 251. 6335 s. Kanun m. 2 hükmünün etkisi hakkında bkz. ve karş. yuk. dn. 24.

mahkemesinin görevli kabul edilmesi suretiyle doldurulması gerektiği de savunulmuştur²⁶.

Kanaatimizce bu dönem açısından her ne kadar yukarıda ulaşılan çözüm ideal değilse de (zira özellikle hemen her zaman ticarî nitelikte olan milletlerarası tahkimin bünyesine uygun değilse de), iş bölümüne ilişkin değişiklik yapılmamışçasına asliye ticaret mahkemesini görevli kabul etmemek gerekir. Öte yandan tahkimdeki esasa girme yasağı ve HMK m. 2 hükmündeki genel görev düzenlemesi karşısında, bu hususta bir kanun boşluğu bulunduğunu kabul etmek de kanaatimizce çok kolay görünmemektedir. Zira iptal davasında mahkemenin uzmanlık alanından bağımsız olarak yapılacak denetim, oldukça sınırlı bir denetimdir²⁷.

D. 28 Haziran 2014-19 Temmuz 2016 Tarihleri Arasındaki Dönem

28 Haziran 2014 tarihinde yürürlüğe giren 6545 s. Kanun m. 45 hükmü uyarınca 5235 s. Kanun m. 5 hükmü değiştirilmiştir. Bu değişiklikle; asliye ticaret mahkemelerinin bazı yargılama süreçlerini toplu mahkeme olarak yürütmesi kabul edilmiş ve asliye ticaret mahkemesinin toplu mahkeme olarak bakacağı davalar arasında tahkim yargılamasında iptal davaları da sayılmıştır²⁸.

6545 s. Kanun m. 45 hükmü birçok açıdan sorunlar içermektedir. Zira HMK m. 410 hükmünde görevli mahkeme bölge adliye mahkemesi iken; özel bir görev düzenlemesi yapmaksızın heyet hâlinde ticaret mahkemesinde bakılacak işler arasında tahkime ilişkin işlerin sayılması başlı başına problemli bir tercihtir. Nitekim bu düzenleme birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir²⁹. Özellikle mezkûr düzenleme ile HMK m. 410 hükmünün ilga olup olmadığı meselesi kritik bir önemdedir³⁰.

6545 s. Kanun m. 45 hükmünün yapısal ve lafzî zaaflarına rağmen; 28 Haziran 2014-19 Temmuz 2016 dönemi açısından, HMK uyarınca tahkimle

²⁶ Yılmaz, Şerh 2013, 1717. Ayrıca bkz. yuk. dn. 17.

²⁷ Sürat, "İptal Davası," 1390.

²⁸ Hükmün eleştirisi için bkz. Sema Taşpınar Ayvaz, "Asliye Ticaret Mahkemeleri Hakkında Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Tahkimde Görevli Mahkeme," Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi XVI, no. Özel Sayı: Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan (2014): 478 vd. Ayrıca bkz. Alpaslan, "Tahkim," 1932. Hükmün kapsamına ilişkin olarak ayrıca bkz. aşağı, III, D.

²⁹ Bkz. yuk. dn. 28 ve aşağı, dn. 36 ile dn. 37.

³⁰ Bkz. aşağı, II, E. Ayrıca bkz. Alpaslan, "Tahkim," 1932-33.

ilgili dava ve işlerde görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olarak kabulü değerlendirilebilir; zira iç tahkimde iptal davaları bakımından (o sırada henüz faaliyete başlamamış olan) bölge adliye mahkemeleri dışında açıkça görevlendirilmiş başka bir mahkeme bulunmadığından ve göreve ilişkin genel kural olan HMK m. 2 hükmüne yönelmek de 6445 s. Kanun m. 45 hükmünü iç tahkim bakımından anlamsız³¹ hâle getireceğinden bu dönem açısından iç tahkimde iptal davalarında görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olarak kabulü daha uygun sayılabilir³². Ancak kanaatimizce, ilgili hüküm bir görev düzenlemesi olmayıp³³ asliye ticaret mahkemesinin işleyişine ilişkin bir düzenleme olduğundan bu sonucun kabulü eleştiriye açıktır ve anılan dönemde genel görevli mahkeme olan asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğunun kabulü tercihe şayandır³⁴.

Söz konusu dönem açısından asliye ticaret mahkemelerinin görevli olduğu yönünde yapılan (ve katılmadığımız) yorumun iç tahkim yönünden sonucu, henüz faaliyete başlamamış olan bölge adliye mahkemeleri yönünden değil asliye hukuk mahkemeleri yönünden ortaya çıkmıştır³⁵. Zira anılan düzenleme olmasaydı (bu şekilde yorumlanmasaydı) genel görev kuralı uyarınca görevli kabul edilmesi gerekecek mahkeme asliye hukuk mahkemesi olacaktı. Bununla birlikte Yargıtay'ın asliye hukuk mahkemesinin görevli

³¹ Bir Yargıtay kararının karşı oyunda ise aksi yönde bir düşünce yer almaktadır. “HMK’nın geçici 3/3. maddesi nedeniyle o tarihte açılan hakem kararının iptâli davalarına asliye ticaret mahkemesinde bakılması mümkün olduğundan değişiklik yapılan 5. maddede hakem kararının iptâli davalarının heyet halinde görülecek davalar arasında sayılmış olması da anlamsız bir düzenleme olmadığından bu sonuca varılmalıdır.”, Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, E. 2017/1980, K. 2017/3883, 09 Kasım 2017, (Lexpera).

³² Yargıtay da söz konusu döneme ilişkin olarak bu çözümü benimsemiştir. Örneğin bkz. Yargıtay 23. Hukuk Dairesi, E. 2017/1040, K. 2017/1433, 11 Mayıs 2017, (Lexpera). Karara ilişkin olarak ayrıca bkz. Hakan Pekcanitez, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Erozyon Süreci,” Türkiye Barolar Birliği Dergisi 30, no. 133 (2017): 257-59; Pekcanitez, Atalay ve Özkes, Usûl Ders Kitabı, § 2658. Ayrıca bkz. Alpaslan, “Tahkim,” 1932-33.

³³ Hükmün gerekçesinde de, düzenlemenin önem arz eden ticarî uyuşmazlıkların heyet hâlinde görülmesini hedeflediği belirtilmiş olup bir görev düzenlemesi yapılmasının amaçlanmadığı anlaşılmaktadır. Gerekçe için bkz. <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D24/Y4/T1/WebOnergeMetni/70fd8174-4ead-4b16-863b-d140a69ad657.pdf>, Son Erişim Tarihi: 07.01.2026. Ayrıca bkz. aşı. II, E.

³⁴ Bu yönde bir karar için bkz. aşı. dn. 36.

³⁵ Alpaslan, “Tahkim,” 1933.

olduğuna karar verdiği kararları olduğu gibi³⁶, asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğunu kabul ettiği kararları da bulunmaktadır³⁷. Bu kararlar her ne kadar zamansal olarak bir sonraki periyoda ilişkin olsa da, içerikleri itibarıyla inceleme konusu dönemde de istifade edilebilecek niteliktedir. Yine bu kararlar incelendiğinde Yargıtay'ın, asliye hukuk mahkemesi ile asliye ticaret mahkemesi arasında eskiden varolan ve 2012 yılında kaldırılan iş bölümünün etkilerinden 2017 yılında dahi tam anlamıyla uzaklaşmadığı görülecektir.

MTK bakımından meseleye bakıldığında ise, bu dönem bakımından kritik soru; görevli mahkemenin sadece asliye ticaret veya sadece asliye hukuk mahkemesi mi olduğu, yoksa asliye hukuk mahkemesi ile asliye ticaret mahkemesinin uyuşmazlığın konusuna göre görevli mi olacağıdır. Bu düzenleme sonrasında MTK m. 3 hükmü asliye hukuk mahkemesini işaret ederken, 6545 s. Kanun m. 45 hükmünün ise asliye ticaret mahkemesinin bu davalara heyet hâlinde bakacağını düzenlediği görülmektedir. Bir sonraki dönem için bölge adliye mahkemeleri ile asliye ticaret mahkemeleri bakımından yapılacak tartışmanın³⁸, milletlerarası tahkim için 28 Haziran 2014-19 Temmuz 2016 dönemi açısından yapılması gerekecektir. Mezkûr düzenlemeler salt lafzen ele alındığında kanaatimizce milletlerarası tahkim bakımından bu dönemde görevli mahkemenin hâlâ asliye hukuk mahkemesi olarak kabulü gerektiği sonucuna ulaşılabilir; zira 6545 s. Kanun ile yapılan düzenleme bir görev düzenlemesi değil mahkemenin teşekkül şekline ilişkin bir düzenlemedir. Ancak her ne kadar tereddüt uyandıracak şekilde kaleme alındığı açık olan bu hüküm nedeniyle; bu dönem açısından sonraki tarihli düzenleme olan 6545 s. Kanun'u esas alarak, MTK uyarınca yürütülen tahkim neticesinde verilen karara karşı açılacak iptal davasında asliye ticaret mahkemelerinin görevli olduğunu kabul etmek de ihtimal dahilindedir. Nitekim bu dönem açısından Yargıtay da asliye ticaret mahkemesinin görevli

³⁶ Gerçekten de Anayasa Mahkemesi kararına da konu olmuş bir süreçte Yargıtay'ın yaklaşımı (Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, E. 2017/1980, K. 2017/3883, 09 Kasım 2017, (Lexpera)), bu dönemde dahi asliye hukuk mahkemesinin görevli olması gerektiği yönünde de yorumlanmaya müsaittir. Ayrıca bkz. aşağı II. E.

³⁷ İç tahkimle ilgili olan ve asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğu yönünde kararlar için bkz. Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, E. 2017/745, K. 2017/2355, 31 Mayıs 2017, (Lexpera); Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, E. 2017/1666, K. 2017/2907, 18 Temmuz 2017, (Lexpera). Ayrıca bkz. ve karşı. Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, E. 2017/1980, K. 2017/3883, 09 Kasım 2017, (Lexpera). Bu kararın karşı oyunda ticari uyuşmazlıklar bakımından asliye ticaret mahkemesine gidilmesi gerektiği belirtilmiştir.

³⁸ Bkz. aşağı II. E.

olduğuna ilişkin kararlar vermiştir³⁹. Milletlerarası tahkimin bünyesine daha uygun olan söz konusu alternatif yaklaşıma rağmen, 6545 s. Kanun ile getirilen düzenlemenin bir görev düzenlemesi olmadığı kanaatinde olduğumuzdan, bu dönem açısından MTK bakımından da görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olarak kabulü gerektiği kanaatindeyiz.

E. 20 Temmuz 2016-14 Mart 2018 Tarihleri Arasındaki Dönem

7 Kasım 2015 tarih ve 29525 s. Resmî Gazete'de yayımlanan karar uyarınca bölge adliye mahkemeleri tüm yurttan 20 Temmuz 2016 tarihinde göreve başlamıştır. İşte 20 Temmuz 2016 tarihinden sonraki dönem bakımından; 6545 s. Kanun m. 45 hükmünün, HMK m. 410 hükmü karşısındaki anlamı ve bu hükmü ilga edip etmediği önemli bir sorun hâlini almıştır⁴⁰.

Doktrindeki bir görüşe göre, mezkûr düzenleme bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başlamadığı döneme ilişkin geçici bir düzenleme olup HMK m. 410 hükmü ilga olmamıştır⁴¹. Ancak doktrinde ekseriyetle 6545 s. Kanun m. 45 hükmü ile HMK m. 410 hükmünün ilga edildiği ve bu düzenlemeden sonra tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olarak kabulü gerektiği savunulmuştur⁴²; 6545 s. Kanun m.

³⁹ Örneğin Yargıtay, her ne kadar iptal davası bağlamında verilen bir karar olmasa da; deniz ticaret hukukuna ilişkin bir meselede yabancı hakem kararının yokluğunun tespiti istemli davada asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğuna karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı aynen şu şekildedir: “Ancak, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 5/3 madde ve fıkrasının 4. bendinde, "12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa ve 21/6/2001 tarihli ve 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununa göre yapılan tahkim yargılamasında; tahkim şartına ilişkin itirazlara, iptal davalarına, hakemlerin seçimi ve reddine yönelik davalar ile yabancı hakem kararlarının tanıma ve tenfizine yönelik davalara..." Asliye Ticaret Mahkemelerinde bakılacağı hükmü bulunmakta olup, anılan yasal düzenleme uyarınca somut uyuşmazlığın çözümünün mahkemenin görevi dahilinde olduğu nazara alınmak sureti ile işin esasına girilerek sonucuna göre bir karar vermek gerekirken, yanlışlıklarla değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.”, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2016/6230, K. 2016/7388, 20 Eylül 2016, (Lexpera).

⁴⁰ Konuya ilişkin genel olarak bkz. Alpaslan, “Tahkim,” 1932-33. Ayrıca bkz. Ali Cem Budak ve Varol Karaaslan, Medenî Usul Hukuku (Adalet Yayınevi, 2017), 403.

⁴¹ Ejder Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi (Yetkin Yayınları, 2017), C. 3, 3624-3625, 3685. Ayrıca bkz. Alpaslan, “Tahkim,” 1932-33.

⁴² Pekcanitez, “Erozyon Süreci,” 253 vd.; Pekcanitez ve Yeşilirmak, Pekcanitez Usûl, §22.97 vd.; Taşpınar Ayvaz, “Tahkimde Görevli Mahkeme,” 478 vd.; Atalı, Ermenek

45 hükmü sonraki tarihli özel hüküm olarak değerlendirilmiştir⁴³. Bu görüş çerçevesinde, 20 Temmuz 2016-14 Mart 2018 döneminde, HMK m. 410 hükmüne rağmen tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesi olarak kabul edilecektir.

Oysa 6545 s. Kanun m. 45 hükmü, HMK m. 410 hükmünü açık şekilde ilga etmediği gibi⁴⁴; kanaatimizce HMK m. 410 hükmü zımnen de ilga edilmemiş olup, 6545 s. Kanun m. 45 hükmünün böyle bir amacı bulunmamaktadır. Zira bu düzenlemenin asıl amacı, belli bir önem atfedilen bazı ticarî uyuşmazlıkların asliye ticaret mahkemesince heyet olarak görülmesini temin etmektir⁴⁵. Hükümün lafzının bu sonucu doğurmaya elverişli olmayan yapısı nedeniyle, bir önceki dönem bakımından dahi asliye ticaret mahkemesinin görevli olmadığı yönündeki kanaatimiz daha önce ortaya konulmuştu⁴⁶. Esasen asliye hukuk mahkemeleri ile asliye ticaret mahkemeleri arasındaki ilişki iş bölümü ilişkisi olarak kalmaya devam etseydi, bu düzenlemenin etkisi (olması gerektiği gibi) sadece asliye ticaret mahkemesinin heyet hâlinde göreceği dava ve işleri düzenlemekten ibaret olacaktı. Ancak her hâlde tereddütsüz olan bir husus, mezkûr hükmün mevzuatın o sıradaki durumu ile tahkimin gerekliliklerinin tam anlamıyla gözetilmeksizin düzenlenmiş olduğu ve lafzen de önemli tereddütler içerdiği⁴⁷. Tüm bu nedenlerle ve özellikle anılan hükmün bir görev düzenlemesi olmaması gerekçesiyle, inceleme konusu dönem bakımından görevli mahkemenin bölge adliye mahkemesi olduğu kanaatindeyiz.

6545 s. Kanun m. 45 hükmü uygulamada ciddi karmaşaya yol açmış olup, Anayasa Mahkemesi kararına da konu olmuş bir yargılamada Yargıtay'ın bu

ve Erdoğan, Medenî Usûl, 808; İbrahim Özbay ve Yavuz Korucu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde Tahkim (Adalet Yayınevi 2016), 223. Ancak bu görüşü savunan yazarlar da söz konusu düzenlemeyi makûl bir amacı olmadığını belirterek eleştirmişlerdir (Pekcanitez, "Erozyon Süreci," 254-255; Pekcanitez ve Yeşilırmak, Pekcanitez Usûl, §22.98; İbrahim Özbay, "Yargıtay'ın Son Kararları Işığında Hakem Kararlarına Karşı Açılacak İptal Davasına İlişkin HMK m. 439 Hükmünün Zaman Bakımından Uygulanması," Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi XVI, no. Özel Sayı: Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan (2014): 807-808. Bu görüşe genel bir bakış için bkz. Alpaslan, "Tahkim," 1932-33 ve özellikle dn. 68.

⁴³ Atalı, Ermenek ve Erdoğan, Medenî Usûl, 808.

⁴⁴ Alpaslan, "Tahkim," 1932.

⁴⁵ Bkz. yuk. dn. 33.

⁴⁶ Bkz. yuk. II, D.

⁴⁷ Bkz. yuk. II, D.

dönemde, ticarî nitelikte olmayan tahkim süreçlerine ilişkin iptal davalarında asliye hukuk mahkemesinin görevli olması gerektiği yönünde karar verdiği görülmektedir⁴⁸. Karara konu süreçte; bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başladığı dönemde iptal davasını görmekte olan asliye ticaret mahkemesi, iptal davasında görevli mahkemenin HMK m. 410 hükmü nedeniyle bölge adliye mahkemesi olması nedeniyle görevsizlik kararı vermiştir. Yani ilk derece mahkemesine göre 6545 s. Kanun, HMK m. 410 hükmünü ilga etmemiştir. Yargıtay ise 6545 s. Kanun'un HMK m. 410 hükmünü ilga ettiği yaklaşımıyla iptal davasının ilk derecede görüleceğine karar vermiş, ancak görevli mahkemeyi asliye hukuk mahkemesi olarak tespit etmiştir⁴⁹. Oysa

⁴⁸ “16. Ankara 3. Asliye Ticaret Mahkemesi tarafından yapılan yargılama neticesinde 7/3/2017 tarihinde 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 410. maddesi uyarınca tahkim yargılamasında bölge adliye mahkemelerinin görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiştir. Söz konusu görevsizlik kararı kanun yolu incelemesi yapılmaksızın kesinleşmiştir.

17. Kararın kesinleşmesine müteakip talep gereği dosya, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 27. Hukuk Dairesine gönderilmiştir. 5/7/2017 tarihinde karşı görevsizlik kararı verilmiştir. Karar, başvuru tarafından temyiz edilmiştir.

18. Yargıtay 15. Hukuk Dairesi tarafından yapılan inceleme neticesinde 9/11/2017 tarihli karar ile hakem kararlarının iptali yargılamasında görevli mahkemenin ilk derece mahkemesi olduğu ancak uyumsuzluğun her iki tarafının da tacir sıfatını haiz olmaması nedeniyle görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemeleri olduğu belirtilerek Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 27. Hukuk Dairesinin 5/7/2017 tarihli kararı oy çokluğu ile düzeltilerek onanmıştır.”, Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm, Lösev Lösemili Çocuklar Sağlık ve Eğitim Vakfı Başvurusu, B. No: 2019/36068, 27.02.2025, §§ 16-18, (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası).

⁴⁹ “Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 5. maddesinin ikinci fıkrası yeniden düzenlenmiş ve asliye ticaret mahkemeleri tahkim ile ilgili konularda görevli mahkeme olarak belirlenmiştir. HMK'nın 410. maddesinin lafzı ile bağlı kalıp buna göre yorum yapılarak sonraki değişikliği yok saymak suretiyle hakem kararlarının iptali davalarında görevli mahkemenin Bölge Adliye Mahkemeleri olduğu sonucuna ulaşmak hukuken mümkün değildir. Zira hakem kararının iptali davası, 410 maddenin lafzında belirtildiği üzere hakem yargılaması sırasında mahkemenin görevli olduğu bir iş değildir. Hakem kararının iptali davası, tahkim sonucunda verilen kararın iptali istemine ilişkindir. Kaldı ki, hakem kararlarına karşı ancak iptal davası açılabilceğinin kabul edildiği 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 439. maddesinin gerekçe kısmında “...Hakem kararına ilişkin olarak yetkili ilk derece mahkemesi de bir iptal sebebi görmemiş ise artık temyiz aşamasında karar icra edilmelidir.” ifadesine yer verildiğinden görevli mahkemenin ilk derece mahkemesi olduğu, Bölge Adliye Mahkemesi olmadığının kanun koyucu tarafından da kabul edildiği sonucuna ulaşılmaktadır. ... Taraflardan birinin tacir olması davayı ticari dava haline getirmez. Somut yasal düzenlemelerde ticari dava olsun olmasın hakem

heyeti kararının iptâli davalarında münhasıran asliye ticaret mahkemelerinin görevli olduğuna dair düzenleme bulunmadığından davaya bakmaya ticaret mahkemesi görevli olmayıp asliye hukuk mahkemesi görevli olduğundan ticaret mahkemesinin görevli olduğu kabul edilerek karar verilmesi doğru olmayıp bozma nedenidir.”, Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, E. 2017/1980, K. 2017/3883, 09 Kasım 2017, (Lexpera). Yargıtay’ın bu kararında önemli bir karşı oy da yer almaktadır. Karşı oy aynen şu şekildedir: “4686 sayılı Kanun kapsamında olmayan tahkimde ise HMK hükümleri uygulanacağından görevli mahkeme Bölge Adliye Mahkemesi’dir. 5235 sayılı Kanun 5. maddesinde yapılan değişiklik ile HMK hükümlerinin zımni olarak değiştirildiği ve Bölge Adliye Mahkemesi’nin görevli olmaktan çıktığı ve asliye ticaret mahkemesinin tümüyle görevli hale geldiği görüşü mevcut ve öğretide de bu savunulmakta ise de bu değişiklik görev kuralı değişikliği değildir. Çünkü bu madde ticaret mahkemesinin görevlerini belirleyen bir madde olmayıp o tarihte ticaret mahkemesinin bakmakla görevli olduğu davalardan hangilerinin heyet halinde görüleceğini düzenleyen bir maddedir. Değişiklik gerekçesinde de bu husus açıklanmış ve bununla maddenin ikinci fıkrasında yer alan ve asliye ticaret mahkemelerinin tek hakimli olduğunu düzenleyen hükmün değiştirilmekte olduğu ve buna göre asliye ticaret mahkemelerinin bazı davalar bakımından heyet mahkemeleri haline getirilmekte olduğu belirtilmiştir. Tahkimin niteliği, gerektirdiği sürat ve uzmanlık göz önünde bulundurularak Bölge Adliye Mahkemesi’nin görevli mahkeme olarak belirlendiği 410. madde gerekçesinde de açıklanmıştır. Yasa koyucu Bölge Adliye Mahkemesi’ni tahkimin gerektirdiği uzmanlığı da gözeterek görevli mahkeme olarak belirlediğini açıkça ortaya koymuştur. Bu açık tercihe rağmen yasa koyucu 410. maddeyi değiştirmek isteseydi değişiklik gerekçesinde; özellikle ticari dava niteliğini taşımayan iptâl davalarının dahi ticaret mahkemesinde görülmesini de kapsar şekilde görev kurallarının değiştirilmek istendiğini de açıkça belirtirdi. Oysa ki yasa koyucu mevcut görev kuralları çerçevesinde bu değişikliğin bir görev değişikliği olmadığını ortaya koyar biçimde; ticaret mahkemesinin heyet mahkemesi haline getirilmek istendiğini değişiklik gerekçesinde açıkça belirtmiş ve ticaret mahkemesinin görevine ilişkin kurallarda hiçbir değişiklik yapma yoluna gitmemiş ve bu şekilde bir değişikliğin amaçlandığını da gerekçede belirtmemiştir. O halde bu değişikliğin görev kuralı değişikliği olmadığı o tarihte ticaret mahkemesinin bakmakla görevli olduğu davalardan hangilerinin heyet halinde görüleceğini düzenleyen bir değişiklik olduğunun kabulü gerekir. Yeni yasanın önceki yasayı zımni olarak değiştirdiğinden söz edebilmek için sonraki yasanın da aynı konuyu temel olarak düzenlemesi gerekir. Sonraki yasanın görev kurallarına ilişkin bir düzenleme niteliğinde olmaması ve ticaret mahkemesinin görevine ilişkin asıl kurallar tümüyle yerinde durmakta iken yapılan heyet mahkemesi değişikliği ile görev kurallarının zımni olarak değiştirildiği de kabul edilemez. HMK’nın geçici 3/3. maddesi nedeniyle o tarihte açılan hakem kararının iptâli davalarına asliye ticaret mahkemesinde bakılması mümkün olduğundan değişiklik yapılan 5. maddede hakem kararının iptâli davalarının heyet halinde görülecek davalar arasında sayılmış olması da anlamsız bir düzenleme olmadığından bu sonuca varılmalıdır. Tüm bu nedenlerle 4686 sayılı Kanun kapsamında kalmayan ve HMK’ya

6545 s. Kanun'un HMK m. 410 hükmünü ilga ettiği kabul ediliyorsa, görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olarak kabulü mümkün değildir. Sürecin devamında da göreve ilişkin önemli sorunlar ortaya çıkmıştır⁵⁰. Bu karar çeşitli açılardan eleştiriye açıktır. Zira; 6545 s. Kanun'un HMK m. 410 hükmünü ilga ettiği kabul edildiğinde, asliye hukuk mahkemelerinin görevli kabul edilebilmesinin bir dayanağı yoktur, zira asliye hukuk mahkemesi ile asliye ticaret mahkemesi arasındaki iş bölümü ilişkisi 2012 yılında ortadan kalkmıştır; 6545 s. Kanun ile yapılan da bir görev düzenlemesi değildir. Eğer 6545 s. Kanun'un, HMK m. 410 hükmünü ilga etmediği kabul edilirse, bu durumda inceleme konusu dönem açısından iptal davasında görevli mahkeme bölge adliye mahkemesi olmalıdır. 6545 s. Kanun'un 28 Haziran 2014-19 Temmuz 2016 dönemi için bir görev düzenlemesi sayıp, 20 Temmuz 2016-14 Mart 2018 dönemi için ise bir görev düzenlemesi değilmişçesine değerlendirmek kanaatimizce çelişkili olacaktır⁵¹. Nasıl ki 7101 s. Kanun ile yapılan değişiklik 6545 s. Kanun ile 5235 s. Kanun'da yapılan düzenlemeyi ilga etmediyse, 6545 s. Kanun ile yapılan değişiklik HMK m. 410 hükmünü ilga etmemiştir; zira her iki hükmün düzenlediği saha farklıdır. İlgili yargılama sürecinde verilen kararlar zaman bakımından uygulanma kaidelerine de aykırıdır⁵².

Yine Yargıtay'ın ticarî nitelikteki bir tahkimle ilgili olarak, 7101 s. Kanun'un ne şekilde uygulanacağına dair ortaya çıkan zaman bakımından uygulanma sorununun çözümünde yaptığı değerlendirme, 6545 s. Kanun ile HMK m. 410 hükmünün ilga edildiğinin Yargıtay'ca kabul edildiğini göstermektedir⁵³.

göre açılan hakem kararının iptâli davalarında görevli mahkemenin Bölge Adliye Mahkemesi olduğu, değiştirilen 5. maddede HMK'ya göre açılan iptâl davasının da sayılmış olmasının, Bölge Adliye Mahkemeleri'nin faaliyete geçtiği tarihe kadar uygulanacak bir hüküm olarak değerlendirilmesi gerektiği, 20.07.2016 tarihinden sonra görevli mahkemenin 410. maddeye göre belirleneceği ve açılan davaya bakmaya Bölge Adliye Mahkemesi görevli olduğu, kaldı ki bir an için bu değişikliğin Bölge Adliye Mahkemesi'ni görevli olmaktan çıkardığı düşünülse bile bu değişikliğin ticari olmayan davalar için uygulanması da mümkün olmadığından Bölge Adliye Mahkemesi görevli olduğu için verilen mahkeme kararının bozulması gerektiği görüşünde olduğumdan değerli çoğunluk görüşüne katılamıyorum.”.

⁵⁰ Bkz. aşağı. IV.

⁵¹ Karş. Selçuk, İptal, 273 vd.

⁵² Bkz. aşağı. IV.

⁵³ Yargıtay 5. Hukuk Dairesi, E. 2022/10835, K. 2022/14009, 17 Ekim 2022, (Lexpera).

Kanaatimizce tüm bu karmaşa; bölge adliye mahkemelerinin öngörülen zamanda faaliyete başlamamasının yanında temel olarak, asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi arasındaki iş bölümü ilişkisinin görev ilişkisi hâline getirilmiş olmasının sonuçlarının tam olarak değerlendirilememiş olması ve ilgili mevzuatla uyumun sağlanamamış olmasından kaynaklanmıştır⁵⁴. Nitekim daha sonra yapılan düzenlemeler de bu tespiti doğrular niteliktedir⁵⁵.

F. 15 Mart 2018 Sonrası Dönem

İptal davasında görevli mahkeme incelenirken üzerinde durulması gereken son periyot, 7101 s. Kanun ile HMK m. 410 ile HMK m. 439 hükmünde yapılan değişikliklerin yürürlüğe girdiği 15 Mart 2018 tarihinde başlayan dönemdir. 7101 s. Kanun m. 60 hükmü ile değiştirilen HMK m. 439 hükmü uyarınca iptal davası, bölge adliye mahkemesinde açılır⁵⁶.

7101 s. Kanun ile yapılan düzenleme ile birlikte, iptal davalarında görevli mahkemeye ilişkin tereddütler giderilmiş ve bu davanın bölge adliye mahkemesinde açılması gerektiği tereddütsüz bir biçimde ortaya konulmuştur⁵⁷. 7101 s. Kanun m. 55 hükmü ile asliye ticaret mahkemesinin heyet hâlinde bakacağı davalar arasından da tahkimdeki iptal davaları çıkarılmıştır. 7101 s. Kanun ile düzenlenen HMK m. 439 hükmünün açık lafzı karşısında bu konuda uygulama da olması gerektiği şekilde gelişmiştir⁵⁸.

Ancak buna rağmen, 2024 yılında dahi tahkimde iptal davasının ilk derece mahkemesinde açılmaya çalışıldığı örnekler vardır⁵⁹. Bu tereddütlerin

⁵⁴ Bkz. aşağıda II, F ve aşağıda III, F.

⁵⁵ Bkz. aşağıda II, F. 6545 s. Kanun'un bu karmaşaya etkisi (katkısı) için bkz. yuk. II, D.

⁵⁶ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medenî Usul*, 877; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medenî Usûl*, 808.

⁵⁷ Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medenî Usûl*, 808; Mehmet Emin Alpaslan ve Robin Steiner, "Die Entwicklung des türkischen Zivilprozessrechts in den letzten 10 Jahren – Ein Überblick über die wichtigsten Reformen mit Kommentierung aus deutscher Sicht," *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, no. 1 (2022): 1083; Işık, *İptal Davası*, 368.

⁵⁸ Örneğin "Bu haliyle yukarıda yapılan açıklama ve anılı yasal düzenlemelere göre; eldeki davanın konusu olan Hakem heyeti kararının iptali talepli işbu davada Bölge Adliye Mahkemesi görevli olduğundan davanın HMK m. 410, 439, 114/1-b,c ve 115/2 uyarınca reddine karar verilerek aşağıdaki şekilde karar verilmiştir.", İstanbul 20. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2024/295, K. 2024/378, 21 Mayıs 2024, (Lexpera).

⁵⁹ İstanbul 20. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2024/295, K.2024/378, 21 Mayıs 2024, (Lexpera). Ayrıca bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2023/688, K. 2023/1348, 21

sebebi de esasen, tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkemeye ilişkin olarak yapılan sık ve hızlı değişikliklerdir.

Bölge adliye mahkemesinde açılması gereken iptal davasının ilk derece mahkemesinde açılması durumunda, HMK m. 20 hükmü de uygulanmadan doğrudan usûlden ret kararı verilebilmektedir⁶⁰. Gerçekten de asliye ticaret mahkemesi ile bölge adliye mahkemesi arasındaki ilişki, asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi arasındaki veya asliye ticaret

Aralık 2023, (Lexpera); İstanbul Anadolu 9. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2021/544, K. 2021/842, 23 Kasım 2021, (Lexpera).

⁶⁰ “Dava, Türkiye Barolar Birliği tahkim merkezinin 2021/47 numaralı dosyasında verilen hakem heyeti kararının iptali talebine ilişkindir. Mahkemece yargılama sonucunda “Yargı sistemimizde mahkemeler ilk derece mahkemesi ve yüksek yargı olmak üzere derecelendirmeye tabi tutulmuş olup, 6100 Sayılı HMK’nın 114/1-c bendi uyarınca görevsizlik kararı verilerek HMK 20. maddesi uygulanmak suretiyle görevli mahkemeye gönderme kararı verilebilmesi için, görevsiz mahkemede açılan davanın aynı derecede bulunan bir başka mahkemede görülebilmesi gerekir. HMK 114/1- b bendindeki görevsiz olma durumunda ise mevcut davanın aynı derecedeki mahkeme dışında bir başka yargı merciinde görülecek olması veya yargı yolunun hiç açık olmaması gerekir. 6100 Sayılı HMK’nın 114/1-c bendi uyarınca görevsizlik kararı verildiğinde 6100 Sayılı HMK’nın 331.maddesi uyarınca yargılama giderlerinin görevli mahkemece nazara alınmasına karar verilir iken, 6100 Sayılı HMK’nın 114/1-b bendindeki görevsiz olma durumunda ise mahkeme yargılama giderleri dahil hüküm kurulmak zorundadır. Her iki kararda teknik anlamda görevsizlik sebebiyle dava şartı eksikliği olmakla birlikte HMK 114/1- b bendindeki yargı yolu yönünden görevsiz olma durumunda görevli mahkeme aynı derecedeki mahkeme olmadığından, HMK 20. maddesi uygulanmak suretiyle görevli mahkemeye gönderme kararı verilemeyeceğinden, mahkememizce 6100 Sayılı HMK’nın 114/1- b bendindeki yargı yolu yönünden görevsiz olma sebebiyle dava reddedilmiştir...” gerekçesiyle davanın usulden reddine karar verildiği görülmüştür. Dosya kapsamındaki yazı, belge ve bilgilere, yasaya uygun gerektirici nedenlere, İlk Derece Mahkemesi kararının gerekçesinde hukuki değerlendirmede usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına; incelemenin istinaf dilekçesinde belirtilen sebeplerle sınırlı olarak yapıp, kamu düzenine herhangi bir aykırılığın da bulunmamasına, tüm dosya kapsamıyla anlaşılmış olup, mahkemece verilen kararın yerinde bulunduğu anlaşılmakla davacının tüm istinaf itirazları yerinde görülmediğinden istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin aşağıdaki hüküm kurulmuştur.”, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi, 19. Hukuk Dairesi, E. 2023/1403, K. 2023/1419, 22 Haziran 2023, (Lexpera). Benzer bir karar için bkz. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi, 44. Hukuk Dairesi, E. 2021/1109, K. 2021/1047, 30 Eylül 2021, (Lexpera). Diğer örnekler için ayrıca bkz. İstanbul 20. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2024/295, K. 2024/378, 21 Mayıs 2024, (Lexpera); İstanbul 13. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2021/593, K. 2021/657, 01 Ekim 2021, (Lexpera).

mahkemesi ile idare mahkemesi arasındaki ilişkiden farklıdır. Asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi arasındaki ilişki tipik anlamda görev ilişkisi iken, asliye ticaret mahkemesi ile idare mahkemesi arasında ise bir yargı yolu ilişkisi vardır. Asliye ticaret mahkemesi ile bölge adliye mahkemesi arasındaki ilişkinin tavsifinde “işlevsel yetki” kavramından istifade edilmesi düşünülebilirse de, işlevsel yetki de aslında bir uyumsuzluğun ilk derece mahkemesine götürülmeksizin doğrudan ikinci derece mahkemesine götürülmesi hâlinde somut şekilde görülür⁶¹. Ancak inceleme konusu hukukî meselede, bölge adliye mahkemesi istinaf mercii olarak değil ilk derece mahkemesi olarak görev yaptığından⁶², kanaatimizce yine de görev ilişkisi olarak değerlendirilmesi uygun olur. Gerçekten de doktrinde işlevsel yetki kuralına aykırılıkta HMK m. 20 hükmünün uygulanamayacağı belirtilmekteyse de⁶³, görev bakımından HMK m. 20’nin uygulanmasında bir tereddüt yoktur⁶⁴. Öte yandan kanaatimizce, somut olayda tipik anlamda bir görev ilişkisi olmadığı ileri sürülse dahi HMK m. 20 hükmünün kıyasen uygulanmasına bir engel olmamalıdır. HMK m. 20 hükmünün kıyasen yargı yoluna aykırılıkta dahi kullanılabildiği de ihmâl edilmemelidir⁶⁵. Bu noktada, bazı asliye ticaret mahkemelerinin görevsizlik kararıyla birlikte HMK m. 20 hükmünün kullanılabileceğini isabetle belirttikleri de ifade edilmelidir⁶⁶.

⁶¹ Atalı, Ermenek ve Erdoğan, Medenî Usûl, 225.

⁶² “Yukarıda yapılan açıklama ve sözü edilen kurallarla birlikte somut olay değerlendirildiğinde 6100 sayılı Kanun’un 439. maddesine göre açılmış olan hakem kurulu kararının iptal davasının bölge adliye mahkemesinde görülmesi zorunlu hale gelmiştir. Bu nedenle, uyumsuzluğun, İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 17. Hukuk Dairesince (ilk derece mahkemesi sıfatıyla) görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.”, Yargıtay 5. HD, E. 2022/10835, K. 2022/14009, 17 Ekim 2022, (Lexpera).

⁶³ Atalı, Ermenek ve Erdoğan, Medenî Usûl, 225.

⁶⁴ HMK m. 20 hükmüne ilişkin olarak bkz. Pekcanitez, Atalay ve Özkes, Usûl Ders Kitabı, § 273 vd.

⁶⁵ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, Usûl Ders Kitabı, § 280.

⁶⁶ “Taraflardan birinin, karar süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten; kanun yoluna başvurulmuşsa bu başvurunun reddi kararının tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde Mahkememize başvurarak, dava dosyasının görevli mahkemeye gönderilmesini talep etmesi halinde dosyanın İLK Derece Mahkemesi Sıfatıyla ... Mahkemesi’ne gönderilmesine ...”, İstanbul Anadolu 9. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2021/544, K. 2021/842, 23 Kasım 2021, (Lexpera). Bir diğer örnek için bkz. İstanbul 15. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2021/275, K. 2021/534, 05 Temmuz 2021, (Lexpera).

III. TAHKİMLE İLGİLİ DİĞER DAVA VE İŞLERDE GÖREVLİ MAHKEMENİN ZAMAN İÇERİSİNDE DEĞİŞİMİ

A. Genel Olarak

İptal davalarında görevli mahkeme hususunda zaman içerisinde meydana gelen değişimlerin incelenmesinden sonra, tahkimle ilgili diğer dava ve işler bakımından da meselenin ele alınması gerekir. 7101 s. Kanun ile yapılan değişiklik sonrası HMK m. 410 hükmü, tahkimle ilgili diğer işlerde görevli mahkemeyi iptal davasından farklı şekilde düzenlediğinden, iptal davası haricinde tahkimle ilgili işler bakımından bu kısımda üzerinde durulacak esaslar geçerlidir⁶⁷.

Yargılamanın iadesi davası bakımından da bu kısımdaki esasların geçerli olduğu kabul edilmektedir; zira HMK yargılamanın iadesi için özel bir görev düzenlemesi yapmamış olduğundan ve iptal davası harici işler bakımından HMK m. 410 hükmü uygulama alanı bulacağından, tahkimin konusuna göre asliye hukuk mahkemesi veya asliye ticaret mahkemesi görevlidir⁶⁸. Bununla birlikte, yargılamanın iadesinin olağanüstü bir kanun yolu olması ve ciddi etkileri nazara alındığında, kanunî bir düzenleme ile tahkimde yargılamanın iadesi davasının bölge adliye mahkemesinin görevine dahil edilmesinin daha uygun bir tercih olacağı kanaatindeyiz⁶⁹. Esasen HMK'nın ilk hâlinde, tahkimle ilgili diğer işlerde olduğu gibi yargılamanın iadesi davası bakımından da bölge adliye mahkemesi görevliydi⁷⁰.

Tahkimle ilgili diğer dava ve işler bakımından bu inceleme yapılırken de, iptal davalarında olduğu gibi beş döneme ayırmak suretiyle bir değerlendirme yapılması uygun olacaktır⁷¹. Esasen, tahkimle ilgili diğer işler bakımından genel olarak iptal davasına ilişkin değerlendirmelere atıf yapılacaksa da, bazı dönemler açısından ortaya çıkan hususiyetler nedeniyle meselenin ayrıca incelenmesi tercih edilmiştir.

⁶⁷ Tahkimle ilgili diğer işlere genel bir bakış için bkz. yuk. I.

⁶⁸ Bu konuda bkz. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, Medenî Usul, 878; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, Medenî Usûl, 810. Ayrıca bkz. Pekcanitez ve Yeşilırmak, Pekcanitez Usûl, §22.741. Ayrıntılı bilgi için bkz. Sümeyye Hilal Üçüncü, "Tahkimde Yargılamanın Yenilenmesinde Görevli Mahkemeye İlişkin Bir Değerlendirme." Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 15, no. 60 (2024): 433 vd. ve özellikle 442.

⁶⁹ Tahkimde yargılamanın iadesinde görevli mahkemenin üst derece mahkemesi olması gerektiği yönünde bkz. Üçüncü, "Yargılamanın Yenilenmesi," 437 vd. ve özellikle 442.

⁷⁰ Bkz. aşağıda III, B. Ayrıca bkz. Budak ve Karaaslan, Medenî Usul, 403.

⁷¹ Bkz. yuk. II, A.

B. 1 Ekim 2011 - 30 Haziran 2012 Tarihleri Arasındaki Dönem

HMK'nın ilk hâlinde, gerek iptal davasında gerekse tahkimle ilgili diğer konularda görevli mahkeme bakımından bir ayırım yapılmamış olup, tahkimle ilgili diğer işler bakımından da görevli mahkeme bölge adliye mahkemesidir⁷². Bununla birlikte mezkûr dönemde bölge adliye mahkemeleri göreve başlamadığından görevli mahkeme genel görevli mahkeme olan asliye hukuk mahkemesi olarak kabul edilmekteydi⁷³. Asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi arasındaki ilişkinin iş bölümü ilişkisi olduğu bu dönemde görevli mahkemenin iş bölümü kuralları çerçevesinde asliye hukuk mahkemesi veya asliye ticaret mahkemesi olarak kabulü gerekir⁷⁴.

Bu dönemde bölge adliye mahkemeleri faaliyete başlamadığından göreve ilişkin ortaya çıkan sorunlar, iptal davasına ilişkin kısımda izah edilenle aynı kapsamda olduğundan ilgili kısma atıf yapmakla iktifa ediyoruz⁷⁵.

C. 1 Temmuz 2012-27 Haziran 2014 Tarihleri Arasındaki Dönem

1 Temmuz 2012 tarihinden itibaren asliye hukuk mahkemesi ile asliye ticaret mahkemesi arasındaki ilişki iş bölümü ilişkisi olmaktan çıktığından ve görev ilişkisi hâline geldiğinden, bu dönemde tahkimle ilgili diğer dava ve işlerde görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olarak kabulü gerekecektir.

Yine bu dönem bakımından göreve ilişkin değerlendirmeler ve ortaya çıkan sorunlar, iptal davasına ilişkin kısımda izah edilenle aynı kapsamda olduğundan ilgili kısma atıf yapılmakla yetinilecektir⁷⁶.

D. 28 Haziran 2014-19 Temmuz 2016 Tarihleri Arasındaki Dönem

6545 s. Kanun m. 45 hükmü uyarınca, HMK'ya ve MTK'ya göre yapılan tahkim yargılamasında; *“tahkim şartına ilişkin itirazlara, iptal davalarına, hakemlerin seçimi ve reddine yönelik davalar ile yabancı hakem kararlarının tanıma ve tenfizine yönelik davalara”* asliye ticaret mahkemelerinin toplu mahkeme olarak bakması kabul edilmiştir. Hüküm lafzen incelendiğinde, tahkime ilişkin olarak yalnızca bazı işlere asliye ticaret mahkemesince heyet

⁷² Bkz. yuk. II, B.

⁷³ Bkz. yuk. II, B.

⁷⁴ Bkz. yuk. II, B.

⁷⁵ Bkz. yuk. II, B.

⁷⁶ Bkz. yuk. II, C.

hâlinde bakılacağıının belirtilmiş olması eleştiriye açıksa da, doktrinde tahkimle ilgili dava ve işler genel olarak bu kapsamda değerlendirilmiştir⁷⁷.

6545 s. Kanun m. 45 hükmünün yapısal ve lafzî zaafına rağmen; 28 Haziran 2014-19 Temmuz 2016 dönemi açısından, HMK uyarınca tahkimle ilgili diğer dava ve işlerde görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olarak kabulü değerlendirilebilirse de; kanaatimizce, ilgili hüküm bir görev düzenlemesi olmayıp mahkemenin teşekkülüne ilişkin bir düzenleme olduğundan bu sonucun kabulü eleştiriye açıktır ve anılan dönemde genel görevli mahkeme olan asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğunun kabulü mevzuata daha uygundur⁷⁸. Yine bu dönem bakımından göreve ilişkin ortaya çıkan diğer sorunlar, iptal davasına ilişkin kısımda izah edilenle aynı kapsamda olduğundan ilgili kısma atıf yapılmakla yetinilecektir⁷⁹.

E. 20 Temmuz 2016-14 Mart 2018 Tarihleri Arasındaki Dönem

6545 s. Kanun ile getirilen düzenlemenin, bölge adliye mahkemeleri faaliyete başladıktan sonra HMK m. 410 hükmü karşısındaki konumu yukarıda tartışılmıştı⁸⁰.

Konuyla ilgili tartışmaları (bu dönem bakımından iptal davası harici konularda da aynen geçerli olduklarından) tekrar etmeksizin; 6545. s. Kanun ile getirilen düzenlemenin bir görev düzenlemesi olmadığı ve HMK m. 410'u ilga etmediği yönündeki kanaatimizi yinelemekle iktifa ediyoruz⁸¹.

F. 15 Mart 2018 Sonrası Dönem

7101 s. Kanun m. 57 hükmü ile değiştirilen HMK m. 410 hükmü uyarınca; tahkim yargılamasında, mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işlerde görevli mahkeme, konusuna göre asliye hukuk veya asliye ticaret mahkemesidir⁸².

⁷⁷ Taşpınar Ayvaz, "Tahkimde Görevli Mahkeme," 479-480. Bu konuda ayrıca bkz. Alpaslan, "Tahkim," 1932.

⁷⁸ Bkz. yuk. II, D.

⁷⁹ Bkz. yuk. II, D.

⁸⁰ Bkz. yuk. II, E.

⁸¹ Bkz. yuk. II, E.

⁸² Hükümde geçen "konusuna göre" ibaresi iç tahkim bakımından tereddüt yaratabilecek nitelikte olmakla birlikte, MTK'ya eklenen şekliyle "uymazlık konusuna göre" şeklinde anlaşılmalıdır. Bu konuda eleştiriler için bkz. Alpaslan, "Tahkim," 1933, dn. 74.

Bu düzenleme ile iptal davaları ile diğer işler arasında bir ayrıma gidilmiştir. Buna göre iptal davası dışında tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkeme, uyuşmazlığın konusuna göre asliye hukuk mahkemesi veya asliye ticaret mahkemesi olacaktır. Bu noktada 6545 s. Kanun ile getirilen organizasyonel düzenleme de nihayet tutarlı bir anlam kazanmıştır. Bu düzenleme çerçevesinde, asliye ticaret mahkemelerinin tahkimle ilgili işlere heyet hâlinde bakacağı kabul edilecektir.

O hâlde ticarî olmayan uyuşmazlıkların çözümü için tahkime müracaat edildiğinde, iptal davası hariç olmak üzere mahkemelerin yardımı veya denetimi gereken hâllerde görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesidir. Bu çerçevede asliye ticaret mahkemesi dışındaki özel mahkemelerin görevine giren uyuşmazlıklar bakımından da, mahkemenin yardımı veya denetimi gereken hâllerde özel mahkemeye değil asliye hukuk mahkemesine müracaat edilmesi gerekecektir. Ticarî uyuşmazlıklarda ise görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesidir. 6545 s. Kanun gereğince; asliye ticaret mahkemesi tahkimle ilişkili meseleleri heyet hâlinde inceleyecektir.

Söz konusu düzenleme, *de lege ferenda* eleştirilebilir olsa da, tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkemeye ilişkin sorunları net bir çözüme kavuşturmuştur. Bu dönemde uygulamadaki tereddütler önemli ölçüde sona ermiş görünmektedir. Örneğin ticarî bir tahkimde (eğer mahkeme yardımı gerekirse) hakemin reddi talebine ilişkin incelemeyi asliye ticaret mahkemesi yapacaktır⁸³. Yine ticarî tahkimde hakem heyeti üyelerinin tamamının reddinde de müracaat edilecek mahkeme asliye ticaret mahkemesidir⁸⁴. Keza ticarî nitelikteki bir tahkimde (eğer mahkeme yardımı gerekirse) başhakem tayinini de asliye ticaret mahkemesi yapacaktır⁸⁵. Bu kararlar görevli mahkemenin tespiti yönünden isabetli olsa da, tahkimde mahkemelerin yardımı gereken mezkûr hâllerin “dava” olarak anılmış olması, hukukî tavsif yönünden isabetli değildir⁸⁶.

Ancak hemen yukarıda da belirtildiği üzere 7101 s. Kanun ile yapılan düzenleme *de lege ferenda* eleştiriyeye açıktır. Zira hâlâ tahkimde mahkemelerin yardımına ihtiyaç duyulan hâllerde görevsiz mahkemeye

⁸³ İstanbul 4. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2024/754, K. 2025/69, 30 Ocak 2025, (Lexpera).

⁸⁴ İstanbul 13. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2022/583, K. 2023/108, 14 Şubat 2023, (Lexpera).

⁸⁵ İstanbul 3. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2024/494, K. 2024/631, 17 Eylül 2024, (Lexpera).

⁸⁶ Dava kavramı hakkında bkz. Pekcanitez, Atalay ve Özkes, Usûl Ders Kitabı, § 876 vd.

müracaat edilebilmekte ve azımsanamayacak ölçüde görevsizlik kararları verilebilmektedir⁸⁷. Hatta HMK m. 410 hükmünün taraflarca ve mahkemelerce kanaatimizce doğru anlaşılamaması nedeniyle, hakemlere karşı açılan sorumluluk davalarında dahi HMK m. 410 hükmü kaynaklı görev uyuşmazlıkları ortaya çıkabilmekte ve hatalı merci tayini kararlarına rastlanmaktadır⁸⁸.

Ticarî uyuşmazlıklar eğer deniz ticaretine ilişkinse, tahkimde mahkemelerin yardımına veya denetimine ihtiyaç duyulan (iptal davası harici hâllerde) hâllerde incelemenin; eğer varsa deniz ticaret işlerine bakmakla görevli mahkemece karara bağlanması uygun olur. Her ne kadar doktrinde asliye ticaret mahkemesi ile deniz ticareti işlerini görmek üzere görevlendirilen asliye ticaret mahkemesi arasındaki ilişkinin iş bölümü ilişkisi olduğu ileri sürülse de; Yargıtay bu ilişkiyi görev ilişkisi gibi değerlendirmektedir⁸⁹.

Denizcilik ihtisas mahkemelerinin kaldırılmasından evvelki dönemde Yargıtay, deniz ticareti ile ilgili uyuşmazlıklarda hakemlerce verilen kararlara karşı açılan iptal davalarında denizcilik ihtisas mahkemelerinin görevli olduğunu kabul etmekteydi⁹⁰. Bununla birlikte artık denizcilik ihtisas mahkemeleri bulunmadığından, deniz ticareti işlerine bakan asliye ticaret mahkemesi “asliye ticaret mahkemesi” olarak karar verecektir. Bununla

⁸⁷ Örneğin bkz.; İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi, 15. Hukuk Dairesi, E. 2024/259, K. 2024/626, 11 Eylül 2024, (Lexpera); İstanbul 20. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2024/17, K. 2024/8, 09 Ocak 2024, (Lexpera); İstanbul 18. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2021/624, K. 2021/657, 05 Ekim 2021, (Lexpera).

⁸⁸ İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 37. Hukuk Dairesi, E. 2022/2655, K. 2023/1291, 04 Mayıs 2023, (Lexpera). Bu kararda bölge adliye mahkemesi hakemlere karşı açılacak sorumluluk davalarında HMK m. 410 hükmü uyarınca asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğuna karar vermiştir. Oysa ki, hakemlere karşı açılacak sorumluluk davası genel hükümlere tâbi olup HMK m. 410 hükmü uygulanarak tahkimin ticarî olması nedeniyle asliye ticaret mahkemesinin görevli kabul edilmesi hatalı bir uygulamadır. Kanaatimizce bu süreçte asliye ticaret mahkemesinin görevsizlik kararı ve gerekçesi daha isabetlidir. Bu karar için bkz. İstanbul 14. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2021/298, K. 2021/940, 27 Ekim 2021, (Lexpera).

⁸⁹ Konuya ilişkin detaylı bir değerlendirme ve Yargıtay kararlarına genel bir bakış için bkz. Efe Direnisa, “Deniz Ticaret Mahkemelerinin Görevi, Yetkisi ve Diğer Asliye Ticaret Mahkemeleriyle İlişkilerine İlişkin Sorunlar,” Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi 9, no. 2 (2020): 378 vd.

⁹⁰ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2009/1588, K. 2010/13023, 21 Aralık 2010, (Lexpera).

birlikte Yargıtay'ın 2018 yılında verdiği kararlarda dahi “denizcilik ihtisas mahkemesi sıfatıyla karar verilmesi” gibi ibareler yer almaktadır⁹¹. Hukuk sistemimizde denizcilik ihtisas mahkemesi bulunmadığından, deniz ticaret işleriyle vazifelendirilmiş asliye ticaret mahkemesinin “denizcilik ihtisas mahkemesi” sıfatıyla karar vermesi hatalı olacaktır⁹².

Bu noktada kanaatimizce, tahkimde mahkemelerin yardım veya denetimine ihtiyaç duyulan hâllerde uyuşmazlığın esası belirleyici bir önem taşımayacağından⁹³ konusuna göre asliye hukuk mahkemesi veya asliye ticaret mahkemesi yerine, tek bir mahkemenin görevlendirilmesi uygun olacaktır. Bu mahkeme HMK'nın ilk hâlinde olduğu gibi bölge adliye mahkemesi olabileceği gibi ilk derece mahkemesi de olabilir. Ancak tahkimin kararlaştırıldığı uyuşmazlıkların tamamına yakınının ticarî bir yönü olması karşısında, tercihin ilk derece mahkemelerinden yana kullanılması durumunda uygun ilk derece mahkemesi asliye ticaret mahkemesidir. 6545 s. Kanun ile düzenlendiği üzere, bu meselelere heyet hâlinde bakılmalıdır. Ancak kanaatimizce HMK'nın ilk hâlinde yer alan tercih en isabetli tercih olup, tahkimle ilgili tüm dava ve işlerde bölge adliye mahkemelerinin görevlendirilmesi birçok tereddüdü ortadan kaldıracaktır. Yine bölge adliye mahkemelerinin kararlarında da zaman zaman oldukça temel hatalar yapıldığı nazara alındığında⁹⁴, tahkimle ilgili dava ve işlerin bölge adliye mahkemelerinin tek bir dairesince incelenmesi önemli katkılar sağlayabilecektir. Tercihin, asliye ticaret mahkemesi yönünden kullanılması durumunda ise tahkimle ilgili dava ve işlerde kanun yolu sisteminin (iptal davası bakımından sıçrama yoluyla temyiz gibi düzenlemelerle⁹⁵) gecikmeleri

⁹¹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2018/87, K. 2018/1365, 27 Eylül 2018, (Lexpera).

⁹² Ayrıca bkz. yuk. dn. 89.

⁹³ Sürat, “İptal Davası,” 1390.

⁹⁴ Örneğin bkz. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 37. Hukuk Dairesi, E. 2022/2655, K. 2023/1291, 04 Mayıs 2023, (Lexpera). Ayrıca bkz. yuk. dn. 88.

⁹⁵ Esasen 7101 s. Kanun öncesi dönemde, asliye ticaret mahkemesince iptal davasında verilen kararlar bakımından sıçrama usûlü temyiz tartışılmış ve önerilmiştir. Yargıtay 15. Hukuk Dairesi ile Yargıtay 23. Hukuk Dairesi de bu dönemde verdikleri kararla; asliye ticaret mahkemesinin iptal davası hakkında verdiği kararlara karşı istinaf yoluna müracaat edilmeden doğrudan (sıçrama yoluyla) temyiz yoluna başvurulabileceğini kabul etmiştir (Pekcanitez, Atalay ve Özekes, Usûl Ders Kitabı, §2658. Örnek kararlar için bkz. Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, E. 2017/745, K. 2017/2355, 31 Mayıs 2017, (Lexpera); Yargıtay 23. Hukuk Dairesi, E. 2017/1040, K. 2017/1433, 11 Mayıs 2017, (Lexpera). Kararlara ilişkin olarak ayrıca bkz. Pekcanitez, Atalay ve Özekes, Usûl

engelleyici şekilde organize edilmesi gerekecektir. Ticarî olmayan uyuşmazlıkların da tahkime konu olabilmesi nedeniyle mevcut sistemin muhafaza edilmesi durumunda ise, 7101 s. Kanun ile yapılan açık düzenleme sonrası dahi ortaya çıkan hatalı uygulamalar göz önünde bulundurularak hâkimlerin gerekli eğitimlerle konuya ilişkin uzmanlıklarının sağlanması gerektiği tereddütsüzdür. Milletlerarası tahkimde de görevle bağlantılı birçok tereddüt yaşanmakta olduğundan⁹⁶, tüm bu tespit ve öneriler milletlerarası tahkim bakımından da yapılabilmektedir.

IV. GÖREVLİ MAHKEMEYE İLİŞKİN DEĞİŞİKLİKLERİN ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMASI

Zaman bakımından uygulanma bakımından medenî usûl hukukundaki temel ilke “derhâl uygulanırlık” kuralıdır⁹⁷. Bu kural HMK m. 448 hükmünde de ifadesini bulmuştur. Buna göre; HMK hükümleri, tamamlanmış işlemleri etkilememek kaydıyla derhâl uygulanır. İptal davasının açıldığı veya görevli mahkemeye yardım için müracaat edildiği hâllerde; müracaat anı itibarıyla doğru mahkemeye başvurulmuşsa, bu andan sonra meydana gelen değişikliklerin mevcut yargılamayı etkilememesi gerekir⁹⁸.

Tahkime ilişkin yukarıda ifade edilmeye çalışılan ve kanaatimizce birçoğu sorunlu olan değişikliklerin, tatbıkatta zaman bakımından uygulanmaya ilişkin çok önemli sorunlar yarattığı da belirtilmelidir. Örneğin Yargıtay HGK, 2016 yılında asliye ticaret mahkemesince görülüp karara bağlanan bir iptal davasının direnme sonucu kendi önüne gelmesi üzerine,

Ders Kitabı, § 2658). Bu konuda doktrindeki tartışmalar ve Yargıtay uygulaması hakkında genel olarak bkz. Işık, İptal Davası, 456 vd. Sıçrama yoluyla temyiz hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Nesibe Kurt Konca ve Serkan Kaya, “Karşılaştırmalı Hukukta Sıçramalı (Atlamalı) Temyiz: Türk Hukukunda Uygulanabilirliği,” Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 29, no. 4 (2025): 1588 vd.

⁹⁶ Örneğin icra edilebilirlik şerhinin talep edilebileceği mahkemeye ilişkin olarak ortaya çıkan tereddüt için bkz. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 31. Hukuk Dairesi, E. 2023/450, K. 2023/528, 25 Nisan 2023, (Lexpera).

⁹⁷ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, Usûl Ders Kitabı, § 54 vd. Zaman bakımından uygulanma hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. Hakan Pekcanitez, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku (On İki Levha Yayıncılık, 2025), § 1.74 vd.; Taşpınar Ayvaz, Zaman Bakımından Uygulanma, 37 vd.

⁹⁸ Pekcanitez, Pekcanitez Usûl, § 1.82. Aksi yönde bkz. Taşpınar Ayvaz, Zaman Bakımından Uygulanma, 189 vd. Konuya ilişkin doktrindeki görüşler için bkz. Pekcanitez, Pekcanitez Usûl, § 1.82, dn. 84.

27.09.2018 tarihinde verdiği kararla 15 Mart 2018 yürürlük tarihli 7101 s. Kanun’la getirilen görev düzenlemesini uygulamıştır⁹⁹.

Anayasa Mahkemesi kararına da konu olan bir süreçte bu durum açık bir biçimde ortaya çıkmıştır¹⁰⁰. Kararın göreve ilişkin çok uzun ve eleştiriye açık bir geçmişi olmakla birlikte¹⁰¹, zaman bakımından uygulanmaya ilişkin yönü de vardır. Göreve ilişkin uzun bir yargılama süreci aşıldıktan sonra dosya asliye hukuk mahkemesinde derdest iken, 7101 s. Kanun yürürlüğe girince tekrar bölge adliye mahkemesine gitmiştir. Yani zaman bakımından uygulanma bakımından tespit ettiğimiz ve savunduğumuz yönde hareket edilmemiş, göreve ilişkin değişiklik üzerine bu değişiklik mevcut davayı da etkiler şekilde uygulanmıştır. Öte yandan iptal davasında sadece görevli mahkemeye ilişkin sorunun “çözümü” en az dört yıl almıştır. Esasen göreve ilişkin meselenin dört yılda çözülmesi kabul edilebilir olmayıp, bu durumun hızlı çözüm iddiasındaki tahkimle bağlantılı bir meselede ortaya çıkması çok daha ağırdır.

Yine Yargıtay’ın önüne merci tayini nedeniyle gelen bir olayda da, 7101 s. Kanun ile yapılan düzenlemede bir geçiş normu olmamasının tereddüde neden olduğu görülmüştür. Yargıtay bu kararında da, 7101 s. Kanun ile yapılan düzenlemenin ilk derece mahkemeleri önünde derdest olan iptal davalarını da etkileyeceğini ve görevsizlik kararı verilmesi gerektiğini belirtmiştir¹⁰². Bu süreçte tesadüf edilen örneklerden bir diğeri de, iptal

⁹⁹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2018/87, K. 2018/1365, 27 Eylül 2018, (Lexpera).

¹⁰⁰ “19. Başvurucunun talebi üzerine Ankara 27. Bölge Adliye Mahkemesi 24/9/2018 tarihinde üst yazı ile dosyayı görevli Ankara 16. Asliye Hukuk Mahkemesine göndermiştir. Yargılama aşamasında 28/2/2018 tarihli ve 7101 sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir. Anılan Kanun’un 60. maddesi ile hakem kararlarının iptaline ilişkin davalarda Bölge Adliye Mahkemelerinin görevli olarak tayin edildiğini dikkate alan Ankara 16. Asliye Hukuk Mahkemesi 12/6/2018 tarihinde, başvuruya konu uyuşmazlık yönünden görevsizlik kararı vermiştir. Karar, temyiz edilmeksizin kesinleşmiş ve dosya talep üzerine Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 27. Hukuk Dairesine gönderilmiştir.”, Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm, Lösev Lösemili Çocuklar Sağlık ve Eğitim Vakfı Başvurusu, B. No: 2019/36068, 27.02.2025, § 19, (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası).

¹⁰¹ Bkz. yuk. II, E.

¹⁰² “Sözü edilen bu düzenlemeler mahkemelerin görevine ilişkindir. Görev düzenlemesi yapılan 7101 sayılı Kanun’da görev kuralına ilişkin yapılan değişikliklerin eldeki davalara uygulanıp uygulanmayacağı konusunda bir hükme yer verilmemiştir. Sonuç olarak uygulanması gereken geçiş hükmü bulunmamaktadır. Usul kuralları ve bu

davasının asliye ticaret mahkemesi tarafından görülüp bir karar verilmesi üzerine müracaat edilen istinaf yolunda, bölge adliye mahkemesi tarafından iptal davasının asliye ticaret mahkemesinde görülemeyeceğinden bahisle kaldırma kararı verilmesi ve görevsizlik kararı verilmek üzere dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmesidir¹⁰³.

Yine bazı örneklerde, 7101 s. Kanun ile getirilen düzenleme derdest davaya uygulanmış, HMK m. 20 hükümleri uygulanmaksızın usûlden ret kararı verilmiş ancak ret kararının sebebinin sonraki kanun değişikliği olması nedeniyle vekâlet ücretine hükmedilmesine yer olmadığına karar verilmiştir¹⁰⁴.

Yukarıda ifade edilen ve ciddi şekilde eleştiriye açık olan tüm kararların tek tek değerlendirilmesi bu çalışmanın kapsamını aşacak bir iştir. Örnek kabilinden ortaya koyduğumuz bu hatalı uygulamalar, zaman bakımından

kapsamda yer alan görev kuralları kamu düzenine ilişkin olup, aksine düzenleme yoksa derhal uygulanacağından, yapılan görev kuralı değişikliklerinin kanunda istisna niteliğinde geçiş hükümlerine yer verilmediği için eldeki davalara da uygulanması gerekir.”, Yargıtay 5. Hukuk Dairesi, E. 2022/10835, K. 2022/14009, 17 Ekim 2022, (Lexpera).

¹⁰³ İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 44. Hukuk Dairesi, E. 2020/232, K. 2021/433, 15 Nisan 2021, (Lexpera).

¹⁰⁴ “Görevle ilgili düzenlemeler kamu düzenine ilişkin olup, taraflar ileri sürmese dahi yargılamanın her aşamasında resen gözetilir. Görev konusunda taraflar için kazanılmış hak söz konusu olmaz. Bu nedenle yeni bir kanunla kabul edilen görev kuralları geçmişe de etkilidir. Yani davanın açıldığı andaki kurallara göre görevli olan mahkeme, yeni bir kanun ile görevsiz hâle gelmiş ise (davanın açıldığı anda görevli olan fakat yeni kanuna göre görevsiz hâle gelen) mahkemece görevsizlik kararı verilmesi gerekir (Kuru B.: Hukuk Muhakemeleri Usulü, 6. Baskı, Cilt 1, İstanbul 2001, s.310). Yukarıda yapılan açıklama ve sözü edilen kurallarla birlikte somut olay değerlendirildiğinde, Hakem heyeti kararının iptali talepli işbu davada Bölge Adliye Mahkemesi görevli olduğundan davanın HMK m. 410 , 439, 114/1 -b ve 115/2 uyarınca reddine karar verilerek aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur. Hakem heyeti kararının iptali talepli davada Bölge Adliye Mahkemesi görevli olduğundan davanın HMK m. 410 , 439, 114/1 -b ve 115/2 uyarınca reddine, ..., Görevsizlik kararının yargılama aşamasındaki yasa değişikliği nedeniyle verildiği hususu nazara alınarak davalı lehine vekalet ücreti hükmedilmesine yer olmadığına, ... ”, Bakırköy 2. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2021/443, K. 2021/625, 23 Haziran 2021, (Lexpera). Bu kararın zaman bakımından uygulanmaya ilişkin tercihi de HMK m. 20 hükmünün uygulanmasına imkân tanımaması da isabetli değildir. Öte yandan bu iki isabetsiz değerlendirmenin yönlendirmesiyle, vekâlet ücretine ilişkin olarak verilen karar da vekâlet ücretine ilişkin esaslara uygun olmayıp kararı da kendi içinde tutarsız bir hâle getirmiştir.

uygulanma meselesinin önemini ortaya koymaya yeterlidir¹⁰⁵. Genel olarak göreve ve özel olarak tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkemeye ilişkin yapılacak değişikliklerin açık ve tereddütsüz olması yanında mutlaka detaylı ve açık geçiş hükümleriyle düzenlenmesi tahkimden arzu edilen faydanın elde edilmesinin sağlanması için zorunludur.

SONUÇ

HMK'nın yürürlüğe girmesinden sonraki dönemde tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkemeye ilişkin çok sayıda düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemelerin önemli bir kısmı, ihmâl edilen bazı eksikliklerin giderimini hedeflemiştir. Genel olarak hızlı kanunlaştırma süreçlerine rastlanan bir dönemde; tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkemeye ilişkin olarak geçirilen aşamalar oldukça düşündürücüdür ve hızlı kanunlaştırmalara yönelik eleştirilerin de haklılığını ortaya koymaktadır.

Bölge adliye mahkemelerinin HMK'nın yürürlüğe girdiği tarihte göreve başlayamaması, asliye hukuk mahkemesi ile asliye ticaret mahkemesi arasındaki iş bölümü ilişkisinin görev ilişkisine dönüşmesi, asliye ticaret mahkemelerinin heyet hâline dönüştürülmesi başta olmak üzere birçok değişiklik tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkemenin tespitinde ciddi tereddütlere yol açmıştır. Bu gelişmeler nedeniyle tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkemenin değişiminin, dönemlere ayrılmak suretiyle incelenmesi gerekmiştir.

Nihayet 7101 s. Kanun ile tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkemenin hangi mahkeme olduğu meselesi, HMK'nın yürürlüğe girmesinden yedi yıl sonra (en azından mevzuat düzeyinde) çözülebilmiştir. Bu düzenleme ile birlikte, iptal davalarının bölge adliye mahkemesinde açılması gerektiği tereddütsüz bir biçimde ortaya konulmuştur. İptal davası dışında tahkimle ilgili dava ve işlerde ise görevli mahkeme, uyuşmazlığın konusuna göre asliye hukuk mahkemesi veya asliye ticaret mahkemesi olacaktır. Ancak güncel tarihli kararlarda dahi tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkemenin saptanmasında tereddütler ortaya çıkmakta ve mevzuatta sağlanan bu netlik tatbikatta her zaman ortaya çıkmayabilmektedir. Gerçekten

¹⁰⁵ Medenî usûl hukukunda zaman bakımından uygulanma meselesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Pekcanitez, Pekcanitez Usûl, § 1.74 vd.; Taşpınar Ayvaz, Zaman Bakımından Uygulanma, 37 vd.

de 2024 yılında dahi tahkimde iptal davasının ilk derece mahkemesinde açıldığı örneklerle karşılaşmaktadır.

Bölge adliye mahkemesinde açılması gereken iptal davasının ilk derece mahkemesinde açılması durumunda görevsizlik kararı verilmelidir. Görevsizlik kararı üzerine HMK m. 20 hükmünün tatbik edilmesi mümkündür.

Yargılamanın iadesi bakımından, iptal davası harici işlerdeki görev esaslarının geçerli olduğu kabul edilmekteyse de; yargılamanın iadesinin olağanüstü bir kanun yolu olması ve ciddi etkileri nazara alındığında kanunî bir düzenleme ile tahkimde yargılamanın iadesi davasının bölge adliye mahkemesinin görevine dahil edilmesi daha uygun bir tercih olacaktır.

Tahkimin neredeyse her zaman ticarî uyuşmazlıklarla bağlantılı olması karşısında, tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkemenin konuya göre asliye hukuk mahkemesi veya asliye ticaret mahkemesi olarak düzenlenmesi yerine tahkimle ilgili (iptal davası harici) işlerde asliye ticaret mahkemesinin görevlendirilmesi daha uygun olacaktır.

Ülke olarak tahkimde iddialı olmaya çalıştığımız bu dönemde tahkime ilişkin yapılan değişikliklerin daha özenli olması gerektiği kuşkusuzdur. Zira, söz konusu değişikliklerin açık olmayan yapısı nedeniyle yargı kararlarına da yansıyan önemli sorunlar ve gecikmeler ortaya çıkmıştır. Esasen HMK'nın ilk hâlinde olduğu gibi tahkimle ilgili tüm iş ve davalarda tek bir mahkemenin görevlendirilmesinin de değerlendirilmesi isabetli bir tercih olacaktır. Bu tercih tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkemeye ilişkin tereddütleri de önemli ölçüde ortadan kaldıracaktır. Şüphesiz ki tercihin, asliye ticaret mahkemesi yönünden kullanılması durumunda tahkimle ilgili işlerde kanun yolu sisteminin (sıçrama yoluyla temyiz gibi düzenlemelerle) gecikmeleri engelleyici şekilde organize edilmesi gerekecektir. Ticarî olmayan uyuşmazlıkların da tahkime konu olabildiği nazara alınarak mevcut sistemin muhafaza edilmesi durumunda da, konuya ilişkin mevzuatta açıklık sağlandıktan sonra dahi ortaya çıkan hatalı uygulamalar göz önünde bulundurularak hâkimlerin konuya ilişkin uzmanlıklarının temin edilmesi gerektiği tereddütsüzdür.

Tahkimle ilgili dava ve işlerde görevli mahkemeye ilişkin yapılabilecek değişikliklerin açık ve net olması gerekliliği yanında, mutlaka detaylı ve açık geçiş hükümleriyle düzenlenmesi tahkimden arzu edilen faydanın elde edilmesinin sağlanması için zorunludur.

KAYNAKÇA

- Akıncı, Ziya. Milletlerarası Tahkim, Vedat Kitapçılık, 2013.
- Akkan, Mine. Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku. On İki Levha Yayıncılık, 2025.
- Alpaslan, Mehmet Emin. “Hukuk Muhakemeleri Kanunu Uyarınca Tahkimde Delil Tespiti.” Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, no. 2 (2022): 1919-46.
- Alpaslan, Mehmet Emin ve Robin Steiner. “Die Entwicklung des türkischen Zivilprozessrechts in den letzten 10 Jahren – Ein Überblick über die wichtigsten Reformen mit Kommentierung aus deutscher Sicht.” Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, no. 1 (2022): 1078-1102.
- Arslan, Ramazan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası. Medenî Usul Hukuku. Yetkin Yayınları, 2025.
- Atalı, Murat, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan. Medenî Usûl Hukuku. Yetkin Yayınları, 2025.
- Boztaş, Nevzat. Tahkim Yargılamasından Mahkemenin Yardımı ve Denetimi. Aristo Yayınevi, 2021.
- Budak, Ali Cem ve Varol Karaaslan. Medenî Usul Hukuku. Adalet Yayınevi, 2017.
- Direnisa, Efe. “Deniz Ticaret Mahkemelerinin Görevi, Yetkisi ve Diğer Asliye Ticaret Mahkemeleriyle İlişkilerine İlişkin Sorunlar.” Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi 9, no. 2 (2020): 353-422.
- Ercan, İbrahim. “Yeni Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Asliye Ticaret Mahkemesi ile Asliye Hukuk Mahkemesi Arasındaki İşbölümü İtirazının Değerlendirilmesi.” Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 18, no. 2 (2012): 111-18.
- Işık, Serpil. MTK ve HMK Kapsamında Hakem Kararlarına Karşı İptal Davası, On İki Levha Yayıncılık, 2022.
- Karslı, Abdurrahim. Medeni Muhakeme Hukuku, Alternatif Yayıncılık, 2014.
- Kurt Konca, Nesibe ve Serkan Kaya. “Karşılaştırmalı Hukukta Sıçramalı (Atlamalı) Temyiz: Türk Hukukunda Uygulanabilirliği.” Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 29, no. 4 (2025): 1585-1635.
- Kuru, Baki, Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz. Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı. Yetkin Yayınları, 2014.
- Özbay, İbrahim. “Yargıtay’ın Son Kararları Işığında Hakem Kararlarına Karşı Açılacak İptal Davasına İlişkin HMK m. 439 Hükmünün Zaman Bakımından Uygulanması.” Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi XVI, no. Özel Sayı: Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan (2014): 779-811.

- Özbay, İbrahim ve Yavuz Korucu. Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde Tahkim. Adalet Yayınevi, 2016.
- Pekcanıtez, Hakan. "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Erozyon Süreci." Türkiye Barolar Birliği Dergisi 30, no. 133 (2017): 211-60.
- Pekcanıtez, Hakan. Pekcanıtez Usûl Medenî Usûl Hukuku. On İki Levha Yayıncılık, 2025.
- Pekcanıtez, Hakan ve Ali Yeşilırmak. Pekcanıtez Usûl Medenî Usûl Hukuku. On İki Levha Yayıncılık, 2025.
- Pekcanıtez, Hakan ve Cemil Simil. Pekcanıtez Usûl Medenî Usûl Hukuku. On İki Levha Yayıncılık, 2025.
- Pekcanıtez, Hakan ve Çiğdem Yazıcı. Pekcanıtez Usûl Medenî Usûl Hukuku. On İki Levha Yayıncılık, 2025.
- Pekcanıtez, Hakan, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes. Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı. On İki Levha Yayıncılık, 2025.
- Pekcanıtez, Hakan, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes. Medenî Usûl Hukuku. Yetkin Yayınları, 2012.
- Selçuk, Seyhan. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Hakem Kararlarının İptali. Yetkin Yayınları, 2018.
- Süral, Ceyda. "Hakem Kararlarının İcrası ve İptal Davası." Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi XVI, no. Özel Sayı: Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan (2014): 1377-1411.
- Taşpınar Ayvaz, Sema. "Asliye Ticaret Mahkemeleri Hakkında Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Tahkimde Görevli Mahkeme." Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi XVI, no. Özel Sayı: Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan (2014): 469-82.
- Taşpınar Ayvaz, Sema. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) Zaman Bakımından Uygulanması. Yetkin Yayınları, 2013.
- Tunç Yücel, Müjgan. HMK Uyarınca Tahkimde İhtiyatı Tedbir ve Delil Tespiti. Seçkin Yayıncılık, 2013.
- Umar, Bilge. Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi. Yetkin Yayınları, 2014.
- Üçüncü, Sümeyye Hilal. "Tahkimde Yargılamanın Yenilenmesinde Görevli Mahkemeye İlişkin Bir Değerlendirme." Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 15, no. 60 (2024): 423-50.
- Yılmaz, Ejder. Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi. Yetkin Yayınları, 2017.
- Yılmaz, Ejder. Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi. Yetkin Yayınları, 2013.
- Yılmaz, Ejder. Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi. Yetkin Yayınları, 2012.

YARARLANILAN MAHKEME KARARLARI

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm, Lösev Lösemili Çocuklar Sağlık ve Eğitim Vakfı Başvurusu, B. No: 2019/36068, 27.02.2025, (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2018/87, K. 2018/1365, 27 Eylül 2018, (Lexpera).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2023/688, K. 2023/1348, 21 Aralık 2023, (Lexpera).

Yargıtay 5. Hukuk Dairesi, E. 2022/10835, K. 2022/14009, 17 Ekim 2022, (Lexpera).

Yargıtay 6. Hukuk Dairesi, E. 2024/273, K. 2024/387, 30 Ocak 2024, (Lexpera).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2009/1588, K. 2010/13023, 21 Aralık 2010, (Lexpera).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2012/2110, K. 2012/3915, 15 Mart 2012, (Lexpera).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2016/6230, K. 2016/7388, 20 Eylül 2016, (Lexpera).

Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, E. 2010/4040, K. 2010/4663, 21 Eylül 2010, (Lexpera).

Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, E. 2017/745, K. 2017/2355, 31 Mayıs 2017, (Lexpera).

Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, E. 2017/1666, K. 2017/2907, 18 Temmuz 2017, (Lexpera).

Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, E. 2017/1980, K. 2017/3883, 09 Kasım 2017, (Lexpera).

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, E. 2014/111, K. 2014/2806, 12 Şubat 2014, (Lexpera).

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, E. 2015/3212, K. 2015/17128, 17 Aralık 2015, (Lexpera).

Yargıtay 23. Hukuk Dairesi, E. 2017/1040, K. 2017/1433, 11 Mayıs 2017, (Lexpera).

Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 31. Hukuk Dairesi, E. 2023/450, K. 2023/528, 25 Nisan 2023, (Lexpera).

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi, 15. Hukuk Dairesi, E. 2024/259, K. 2024/626, 11 Eylül 2024, (Lexpera).

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi, 19. Hukuk Dairesi, E. 2023/1403, K. 2023/1419, 22 Haziran 2023, (Lexpera).

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 37. Hukuk Dairesi, E. 2022/2655, K. 2023/1291, 04 Mayıs 2023, (Lexpera).

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 44. Hukuk Dairesi, E. 2020/232, K. 2021/433, 15 Nisan 2021, (Lexpera).

- İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi, 44. Hukuk Dairesi, E. 2021/1109, K. 2021/1047, 30 Eylül 2021, (Lexpera).
- Bakırköy 2. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2021/443, K. 2021/625, 23 Haziran 2021, (Lexpera).
- İstanbul 3. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2024/494, K. 2024/631, 17 Eylül 2024, (Lexpera).
- İstanbul 4. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2024/754, K. 2025/69, 30 Ocak 2025, (Lexpera).
- İstanbul 13. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2021/593, K. 2021/657, 01 Ekim 2021, (Lexpera).
- İstanbul 13. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2022/583, K. 2023/108, 14 Şubat 2023, (Lexpera).
- İstanbul 14. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2021/298, K. 2021/940, 27 Ekim 2021, (Lexpera).
- İstanbul 15. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2021/275, K. 2021/534, 05 Temmuz 2021, (Lexpera).
- İstanbul 18. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2021/624, K. 2021/657, 05 Ekim 2021, (Lexpera).
- İstanbul 20. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2024/17, K. 2024/8, 09 Ocak 2024, (Lexpera).
- İstanbul 20. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2024/295, K.2024/378, 21 Mayıs 2024, (Lexpera).
- İstanbul Anadolu 9. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2021/544, K. 2021/842, 23 Kasım 2021, (Lexpera).

Yazar Beyanı / Author's Declaration**Mali Destek / Financial Support:**

Yazar(lar), bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayımlanması için herhangi bir finansal destek almadığını/alınmadığını beyan eder. / *The author(s) declare(s) that no financial support was received for the research, authorship, or publication of this study.*

Yazar Katkıları / Authors' Contributions:

Bu çalışma, yazar(lar) tarafından hazırlanmış olup, tüm yazar(lar) çalışmaya asli katkı sağlamış ve makalenin son halini onaylamıştır. / *This study was prepared by the author(s). All author(s) contributed substantially to the work and approved the final version of the manuscript.*

Çıkar Çatışması-Ortak Çıkar / Declaration of Conflict of Interest-Common Interest:

Yazar(lar) tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir. / *No conflict of interest or common interest has been declared by the author(s).*

Etik Kurul Onayı / Ethics Committee Approval:

Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur. / *This study does not require ethics committee approval or any special permission.*

Araştırma ve Yayın Etiği / Research and Publication Ethics:

Yazar(lar), çalışmanın tüm süreçlerinde derginin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu, makalenin özgün olduğunu ve intihal yapılmadığını, verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, suç unsuru veya hukuka aykırı yöntem kullanılmadığını, üçüncü kişilerin telif haklarının ihlal edilmediğini, karşılaşılabilecek etik ihlallerde derginin ve editör kurulunun sorumlu olmadığını, ayrıca bu çalışmanın başka bir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan eder. / *The author(s) declare(s) that they have complied with the journal's scientific, ethical, and citation principles throughout all stages of the study; that the manuscript is original and not plagiarized; that no falsification of data has been made; that no unlawful method or material has been used; that no third-party copyrights have been infringed; that the journal and its editorial board bear no responsibility for any potential ethical violations; and that this study has not been submitted to or evaluated in any other academic publication.*